Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера денз ● ШОАТТА, 28 НОЯБРЬ, 1981 ШУ. ● № 143 (8533). ● Мах 2 кеп.

КЕРДАЧА БОЛАМАШТА — ШЕРРА НИКЪ

Советски нахъа еррига уйлаш хlана кхаваена а ухх деношка «1981—1985 шерашка СССР экономическия социальния детlайоалаяра Паччахьалкхен планах, 1982 шера СССР экономическия социальния детlайоалаяра Паччахьалкхен планах, 1982 шера йолча СССР Паччахьалкхен бюджетах 1980 шера СССР Паччахьалкхен бюджея кхоачашъярахь» аха дешаш дийцача КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенешца, цига КПСС ЦК Генеральни секретара ноккъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлаца, иттазлагlа хержача СССР Лакхехьарча Совета кхазагlча сессе материалашца.

Цига белгалдаьккхад, массе оагlорахьара хьалаяцен дlайоаржаен йоагlа белгалъяь производства объемаш, болх беш бола нах кхы дуккагlа ца а хулийташ, кхоачашъяра дlайоланъ дуккхача къахьегача коллективай инициативаш, аьнна.

Вай республике ухх патилетие хьахилар «Хlара балха дийнахьа хьакур дуккагlа хилийта» аха СССР 50 шу дизара цlерагlча Грозненски химически заводаш «Электроприбор» заводеи коллективашь дlаболабаь болам. Цу лозунгах йола яхь корта болаш лелае ніаштlехьдаьннача къахьегама коллективай аьттув баьннаб итт бетта заданеш а тlаийна лакха социалистически декхараш а толамца кхоачашде. Царех я «Промавтоматика» НПО, «Старогрознефть» НГДУ Грозненски производственни швейни объединени, «АвтоВАЗтехобслуживание» аха республикашта юкъерча Грозненски центра, Назрановски трикотажни фабрика, Шелковской района «Путь к коммунизму» колхоза, «Шалинский» совхоза, иштта дуккха кхыйола коллективаш.

Цар толамий цlийле севах латт аьлча, из латт болхлошта укхаза лерттlа къахьегама хьалаш хьадарах, производства технологи хаддаза эргайоахаш тоаярех, цехаш, бригадаш сайна къаьст-къаьста нак а шоайла яхь лоаттаеш хургболa гlулакх ніаштlехьадакхарах, цар балха хьокхамашта хан-хаьнахьа итогаш а еш, уж моральни материальни белгалбоахилга lалашдарах. Цунца цхьана белгал ца аьлча ярьлац шоай низага хьежжа болх бар, производство детlайоалаяра долча кхоачамех лерттlа пайда ца эцар, социалистическа яхь шерра йоаржелга lалаш ца дар бахьан долаш шоаш арахеца продукци соахнарчул кlезигагlа хилийта йола «Трансмаш», цементъеча, ацетонови заводий, карьероуправление, кога тlерс беча фабрика, Ермоловски леспромхоза, иштта кхы а цхьайола коллективаш.

Укх деношка КПСС обкома бюрос къоабалъяьй «СССР кхоатткъа шу дизаро — кхоатткъа хьинареча къахьегама кlира» яхача лелизах шерра социалистически яхь йоаржоаьча г. Москвай къахьегамхой патриотически гlулакх хьаллаьццача «Грознефть» объединени «Красный молот» заводеи коллективай инициатива. Республика ерригача къахьегама коллективашка цул тlехьагlа из болам шерра хьаллаьца боабжабара хеталь митингаш, собраней чакхъяьхай. Цига дуккхачар шоашта доккхагlа хоза социалистически декхараш тlайбай цу делча цlейга кхоачаш шин шера заданеш кхоачашъяь йоахаргья, аьнна.

Цу тайпара, къахьегама сонгlатанна накъебаха кийчлуш ба республика къахьегамхой республика автономи хьаяь 60 шуи Нохч-Гlалгlайче шай лоlамах Россеи юкъеяха 200 шуи дизара юбилейшта а.

Уж республика къахьегамхой юкъара болашаш да, хlаьта вай халгъа боахама моллагlа дакъа хьаэце яхь лелаяра шоай тайпара йола формаш хьахилай. Иштта, республика лаьттан чекаш техкараша къовсам лоаттабу шера ших эзар метр кlоарга бурув тохаран цхьан шерен ах шерен скважина болх бе йоллаййтаран тlехьа, хlаьта гlишлошъераша «Ханал хьалха хьалъе, ханал хьалха варвезае» аха. Дукха хи йоацаш хьайбаш дика lангара дахара, 1981—1982 шерий lаш заманахьа хьайбей продукташ дуккагlа яхара тlахьехаш кхайкапал даьд Шелковской района хьайбаш леладераша. ВЛКСМ XIX съезда баха ма боагlара навъебахар дукха кийчо а йоллейнай республика комсомольско-кагирхой коллективаш а.

Уж боккхача маьхера гlулакхаш вайцига эгара хьалха дlадоладаьча а кхыча а коллективай партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш чlоагlа оарцагlъяьннай яхь лелаерий хьинар производства эффективность балха дикали айяра, тlехьанса участкаш ца хилийтара, хlамен кхоми хьурмати дара режим чlоагlъяра, план кхоачашъяра идеологически lалашо яра, болх талмаста бечарца, социалистически доалахье лора ца ечарца лоаттабу къовсам чlоагlбедоара тlадерзадарца бухсоцдеш хьахулар доккхагlа хилийтара.

Цу даьхье lоаль дика опыт шерра йоаржаеш сайна тlехьабусараша боагlаш бола lоткъам белга, яхье баьнарий хьокхамеш дика вlаши кийсдеш дlагойтилга тахан КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенешта пропаганда еча вай идеологически балха бlухой: агитаторий, политинформаторий пропагандистий сийлен декхар да.

Дика болаьмаш хьем ца беш хьаллацар, уж шерра доаржадара къахьегама коллективаш чуйнна организаторски массово-политически болх бара оарцагlъяхар, цу даьхье царна эшаш дола практически гlо дар парте горкомий, райкомий массазара гlулакх хинна дlаотта деза. Уж декхарийла и яхьа дакм боагlаш бола лостам теле, из кхы а айяра дола кхоачамаш хьагучадаха, хан-ханнахьа социалистически декхараш кхоачашдарга хьажа.

Республика къахьегамхой кхарарча шера тlеххьарча беттага кхоачаш латт. Укх йисача хана цар шоай кхаз дlа мел кхоачар де деза шоашта хьалхашна латта декхараш толамца кхоачаш а тlехкхоачаш а даь нердача, юбилейни шерата боалара. Из хургйа КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъеча цар шоашкара юкъеехьош дола дакъа.

КПСС ЦК ноябрьски (1981 ш.) Пленума решенешта чlоагlа дегаш гlоздаькха болча Нохч-Гlалгlай респотребсоюза чуйоагlача производственни комбината болхлоша товарни продукци маьхала яккхара а валови продукци арахецара а цхьайтта бетта план ханал хьалха, 23 ноябре, кхоачашъяьй. Заданел совгlа продукци маьхала яккхарах, эlажигчун а доккхачун а кхом барах, арахецача продукцега дlабода мах лохбарах планал совгlа укх шера пачхахьалкхена бель пайда 50 эзар сом да.

Къаьстта дика нъе а хьесташ, хаддаза социалистически яхье хьалха латташ я Абубакаров Ваха, Банаев

11 БЕТТА ПЛАН ТІЕХКХОАЧАШЪЯЬЙ

lаддаи, Ханукаев Михаил керте латтача мерза хийи колбасни изделеци арахецача цехий коллективаш. Цар эттара хьалха рапорт деннад цхьайтта бетта план кхоачашъярах.

* * *

«Шера пхи эзар метр бурув а тохаш цхьан шерен ах шерен скважина йистейоаккхаргья» ахача Старопромысловски бурувдеттарий инициативах шерра социалистически яхь йоаржаяьй Грозненски бурув тохара балхий управлене лаьттан чекаш техкарий бригадаша. Царех цхьаккха коллектив яц пачхахьалкхен плани тlаийца декхараш тlехкхоачаш ца деш. Тlадоагlача шера чотах бурув тохаш я укхаза цхьайола бригадаш. Царех я буровой начальникаш Тарамов Шамиль Ушаевич, Булгаков Александр Николаевич, Тараканов Петр Александрович, Гусаков Николай Дмитриевич керте латта коллективаш. Хlанзлехьа цхьайтталагlча патилетка хьалхарча шера планал совгlа техад цар бlаьш метраш бурув, хlаьта пачхахьалкхенна планал совгlа цар баь пайда итташ эзараш сомаш да.

* * *

Производства эффективности балха дикали лакхъяра «Хlара балха дийнахьа хьадер дуккагlа хилийта!» ахача девизах къахьегача Н. Анисимова цlерагlча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе хьалхалаттарех я Шангиреева Сашиз Хасиновна керте латтача № 22-2 йолча установка коллектив. Хlанз декабрь бетта тlехьарча декада чоагlа мехкдаьтта продукци арахецаш я из. Укх шера тlаийца социалистически декхараш тlехкхоачашдеш ба Пашков Николай, Борщов Владимир, Лиман Вильям керте латтача установкай технологаш. Цхьайтта бетта план 22 — 24 ноябре кхоачаш а яь, хlанзлехьа планал совгlа цар арахийцай итташ эзараш сомий маьха товарни продукци.

Цхьайтталагlча патилетка хьалхарча шера иштта дика къахьегаш хьайоагlа Колесников Анатолий Алексеевич керте латтача цхьоалагlча цеха коллектив. 19 ноябре рапорт деннад цо 11 бетта план кхоачашъярах.

* * *

Грозненски ремонтно-механически завода коллективо ер шу доладелча денз планал совгlа маьхала яьккхай 94 эзар сома маьха продукци, арахийцай 113 эзар сом мах бола валови продукци. Къахьегама овсарле планал лаьрхlачул ших процент гарта лакхъяьй. Цудухьа хlанзлехьа предприяте болхлоша толамца кхоачашъяьй дерригача технико-экономически хьокхамий 11 бетта план.

Кхычарна хьокхам телаш къахьегаш я Ходырев Василий Ивановичя Абубакаров Мовлади Симаевичи керте латтача цехий коллективаш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Къаьстта дика къахьегаш ба цхьайтталагlча патилетки хьалхарча шера «Октябрьнефть» НГДУ мехкдаьттахой. Планал совгlа мехкдаьтта даккхара шера тlаийца хинна социалистически декхараш дlакхоачашдара дар хlанзлехьа. Цар доаш бетта дар шера планал совгlа 4040 тони мехкдаьтта даккха, хlаьта дуккхал итт бетта заданел совгlа цар даьккхар хилар 4910 тони «lаьржа дошув».

Мехкдаьтта доахараша доахача къахьегама толамашта юкъе доккха дакъа лоаш ремонтникаша. Цар бола боагlача боарамах дlабахьарах дуккхача даькъе тийша да доаккхаш дола мехкдаьтта тlадеттадалар. Къаьстта ремонтни болх дика віаштlехьбаьккхаб В. И. Зайцев керте латтача ремонтникий бригада коллективо. Шера тlаийцача социалистически декхарех из ремонт е езаш яр 282 скважинана, хlаьта хlанзлехьа ремонт яьй цо 284 скважина. Белгалдаккха дезаш да царех 252 скважинана йиллача ханал хьалха ремонт яь хилар.

КПСС ЦК ноябрьски (1981 ш.) Пленума решенешта декхарий кхоачашдеш ремонтникаша шоай хьинари низ кхо ца беш къа а хьегаш, укх деношка тlа-тlа тоаду шоай производственни хьокхамаш. Цхьаккха смена дlаяхийташ цар шоай норма 110—120 процент кхоачаш ца еш. Шоай декхараш даим цlена кхоачаш а деш, хьинаре къахьегаш хиларна белгалбаьннаба укхаза скважинашта лаьттан кlал ремонт еш бола операторш Н. Ш. Шнурников, А. Н. Чашин, А. Д. Макаров, Е. В. Крынин, В. В. Попов, кхыбараш.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) операторш Н. Шнурников, А. Чашин, А. Макаров, Е. Крынин, В. Попов.

Т. АМИШЕВА
текести сурт.

Болам хьаллаьцаб

«СССР віашагlъелла 60 шу дузача денна — хьинареча къахьегама 60 кlира» яха вай Даьхен столица хьалха латтача производственни коллективай патриотически болам дет тlара къоабал а беш хьаллаьцаб «Горскнефть» НГДУ мехкдаьттахоша укх деношка ерригача коллективашка шоаш яьча митингашца.

Производственни планаш кхоачашъяраи лакха хьокхамаш дахараи шерра социалистически яхь йоаржае лаьрхlад цар. Цу лоархlамеча гlулакхаца цхьана «lаьржа дошув» даккхара цхьайтталагlча патилетка шии шера план СССР віашагlъелла 60 шу дузача денга — 30 декабрга кхоачадъе аьнна чlоагlо яьй мехкдаьттахоша.

Ерригача коллективаша итт бетта план дикка тlехкхоачашъяьй. Хlанзлехьа ноябрь бетта планал совгlа цар даьккхад 400 тони «lаьржа дошув», хlаьта шу доладелча дена из худ 7300 тони.

Дика кхоачашдаьд кхыдола технико-экономически хьокхамаш а. Продукцена реализаци яра план тlехкхоачашъярах 88 эзар сома маьха пайда баьб мехкдаьттахоша, лакхъяьй къахьегама овсарле.

Социалистическа яхье массаза а хьалха латташ хьайоагlа коммунист К. Газиев керте латта шоллагlча мехкдаьтта промысла коллектив. Дика къахьегама хьокхамаш дахарца белгалбаьннаб коллективе операторш В. Ширяев, Р. Генавов, Б. Еланский, мастер А. Настенко, кхыбараш.

Г. ЛУКЬЯНОВ.

ШУРА ТІАЕТТАЛУ

Надтеречни района «Новогорский» совхоза хьайбаш леладераша толаме къахьег цхьайтталагlча патилетка хьалхарча шера. Итт бетта кхоачашъяьй пачхахьалкхенга шура йохкара шера план. Хlанз патилетка шоллагlча шера чоагlа къахьегаш ба уж. Хьайбай продукци кхы тlа а алсамъяккхара гороназ лелаш ба хьайбаш леладераш.

— Тхо декхарийла да аьлкай сайна lан заманахьа а доахагара шура яккха, — йоах ферма бригадира Геригачов Ювсапа. — Дукха доахан закха дездаларагlа дегташ дене а, нерда шу хьатlакхачалехьа кхы а 40 тони шура йоаккхаргья оаха.

Хlанз ферме хlара дийнахьа йоаккха шура цхьа бlаь килограмм дуккагlа я соцна йоаккхаш хиначул. Кхы а из тlаккхетийтара мошен хьаьнен доакъар дуккагlа а декхаш доахан кхаба доладаьд ферме. Иштта шоай хьайбаш кхаба торо йолаш ба цу фермера болхлой. Уж дезa доаш lангара даха йиш йолаш шортта доакъар кийчдаьд совхоза механизатораша.

Шоашта хьалхашка латта декхараш бехктохаме а хеташ хьинар ца кходеш къахьег доаркаша, скотникаш. Царна юкъе белгалбаьннаб скотникаш, къахьегама ветеранаш Борханов Эдалха, Эдилов Эти. Дукха ха я цар цу ферме болх бу, хlаьта цхьа шу дlа а дахийтад шоай декхараш толаме кхоачаш ца деш. Иштта хьинаре къахьегаш ба доаркаш Генердукаева Сахара, Ильясова Кемса, Висаитова Тамара, Джабраилова Лида, кхыбараш. Царна карагlдаьннад укх шера доахагара шура яккха планай тlаийца декхараш итт бетта кхоачашде.

Дика віаштlехьаьккхай цу ферме социалистически яхь. Хlара дийнахьа беча балха итогаш ю. Яхье хьалхле йоаха доаркаш скотникаш морально а материально а белгалбоах.

Каст-каста шоай цlеча угодоке гулбеле хуя хьайбаш леладераш. Цар цига белгалдоах шоай балхацара кхоачамбоацараш, болх тоабара накъаш лех. Из да тахханарча дийнахьа цу ферме хlара lаттагара 2000 килограммал кlезигагlа шура яьккхийна планах лоархlа ца еш пхьанкха доаркa ца хилар, хьайбаш цlенача латташи дизаи хилар.

Чlоагlа теркам тlабохийт ферма коллективо доакъара кхом бара а. Тараза тlа оба а озаш мера дlадехкац из хьайбашта. Цхьа килограмм хиллал хlама ца дойташ хьатlанхухь доакъар Барзмазов Муксаси Дельмаев Ахмарен.

Лоацца аьлча, дика кийчо яьй ферма коллективо шоай хьайбаш lангара дахара. Кхийш боккъонца тоадаьд, еррига механизмаш дика кийсъяьи болх беши я.

Хьайбаш толаме lангара дахара, царгара йоаха продукташ дуккагlа хилийтара Шелковской района къахьегамхоша дlаболабаь патриотически болам къоабалбаь хьаийцаб ферма коллективо. Тешшаме лард еллай патилетка шоллагlча шера хьайбай продукци алсамъяккхара.

А. ХАЖМУРАДОВ.

Сунженски районера хоамаш

ФУ КИЙЧДУ

КПСС ЦК ноябрьски (1981 ш.) Пленуме Л. И. Брежнева белгалдаьккхад цхьайтталагlча патилетке а дlахо йодача хана а продовольственни программа кхоачашъяра къаьстта йоаккхо а езилга. Цудухьа шоай низаш ца кходеш къахьегаш ба иллт дlачуийдеча пунктера хьашкlий фу кийчдеш йолча цеха болхлой. Бlаьстий дlаера хlанкlаш кийчъелга бехктохаме гlулакх да. Шоашта могар ду цар ханал хьалха уж кийчъяь яхара. Заданегlа кийчъе йоагlараш 16 тони йолаш хlара дийнахьа 20 — 25 тони хьажкlий фу кийчду мастера Евлоев Махьмада кулгалдеча смена болхлоша. Тlехдика къахьег болхлоша Бондаренко Ольгас, Актамирова Паьтlамата, Дзейтова Асмаа, машиниста Евлоев Салмана, кхыбараша.

Укх ноябрь бетта 800 тони хьажкlий фу кийчде дезаш ба уж.

ЛАЬТТА ОАХ

XIX партсъезда цlерагlча колхоза № 3 йолча тракторно-кхаш леладеча бригаде аьба аха дезаш дола лаьтта аьха бовла боахк. 200 гектар мера дез вхавва дисад. Бlаьстий культураш дlаювргйола лаьтта кийчдеча тlехдика къахьег механизаторашта ткъаь шера болх беча Демеиоа Николай Павловичи балха йоккха стаж йоацача комсомольца Суворов Геннадей. Царех хlараме нормах аха дезар 3 гектар йолаш 4 гектар лаьтта оах. Тlадоагlача шера дика хьийкъа еррига культураш хьалкхеяра мел эшараш деш боахк колхоахой.

А. ЗИМАРИН.

ЭЛЬ ОАХ

Гурахьа дlаде леза ялат а дlадийна аьхкий шоллагlа дlайийна хиина ноартолаш а хьаяьха эльа лаьтта оахаш ба хlанз Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза механизатораш. Хlаьта дерриг аха дезар 2597 гектар да.

Эггара хьалхарча дийнахьа итт агрегатаца кхоатткъа гектар гаргга лаьтта аьхар цар. Хlара дийнахьа шишша норма яь ца lеш болх бу Коростылев Василе, Сальников Владимира, тlемеи къахьегамеи ветерана Заикин Ивана. Хlаьта Пономарев Владимира, Яковенко Виктора, Чеботаев Анатоле нормагlа аха дезар 8,2 гектар йолаш хlара дийнахьа 12 — 13 гектар лаьтта оах.

Агрономаша хаддаза тlахьожам лоаттабу лаьтта 25—27 сантиметр кlоарга а дика а ахара.

С. КОРАВЛИНОВ.

ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДЕРГДА

Старогрозненски бурув деттача балхий управлене коллективо шера 5 эзар метр бурув а тохаш, 1,5 шера скважина йистейаккха, аьна дlайолаль инициатива эггара хьалха хьаллаьцачарех цаl я коммуниста Н. И. Меграбова кулгалду тха бригада.

Укх шера тхо бурув тохаш хилар Чир-Юрта гаьна йоацаш № 14 йола скважина яккхара. Лаьттан тlоаш чlоагlа нийсденналале а, шера план ханал дукха а хьалха кхоачашйир оаха. Дуккхача къамех латтача тха коллективо 5 ноябре 5700 метр бурув теха яьннай, хьица рапорт делар.

Уж хьокхамаш даха вlаштlехьдаьлар тха нерладзр юкъеккхулар, массане творчески къахьегар бахьан долаш.

Укх деношка кийчлуш да тхо бурув теха яьнна скважина болх бе йоллайтийта.

Бригаде болх беча хlара сага теркам тlабахийта lомаяьй Пленума материалаш, цига КПСС Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя ноккъоста Л. И. Брежнева даь къамаьл.

Иштта иттазлагlа хержача СССР Лакхехьарча Совета кхазагlча сессе материалаш а болхлошта дlайовзийташ ба тха агитатораш, политинформатораш.

Ноябрьски Пленуме чlоагlа теркам тlабахийта дийдар доагора - энергетически ресурсаш алсамйоахилга. Шеко яц парте хьалхвина уттаду уж лоархlаме декхараш, берригача мехкдаьттахоша санна, тха бурув деттача бригадо а толаме кхоачашдергхилара.

М. АЛЬДИЕВ.
Октябрьски УБР бурувдетта мастер, бригада профгрупорг.

Масал гойташ къахьег

Шалински района «Джалка» совхоза механически мастерске укх деношка дукха нах ба. Шоай техника ремонт еш боахк уж. Царна юкъе цхьа къона болхло воал трактора сварка еш. Из ва совхоза дикагlвола газоэлектросварщик Эдильханов Іумар.

Кхоалагlа шу да совхоза мехмастерске Іумара болх бу. Хьинар дола эlамига саг везавелар коллективна. Хlаьта дукха ха яллалехьа сварщика говзал боккъонца карагъяль дlа а вахар. Хlанз из пхелагlа разряд йолаш ва. Эггара бехктохамегlа бола болх лу Эдильхановга. Совхоза кулгалхошта хов цо из толаме чакхбоаккхаргбола. Иштта даьккхад Іумара шай сий.

— Лоархlавой хьо хьайна еннача заданех? — хетт оаха Іумарга.

— Бакъдар аьлча, балха ха чакхъяьннале а цlавакха йиш йолаш хилац гlулакх. Дукха а тове езаш йола тракторш, кхыйола юртбоахама техника.

Іумара мишта къахьег а, хlаьта шиш заданеш цо толаме кхоачашъеш хиларах а тхова дийцар мехмастерске заведующе къахьегама ветерана Кадацкий Иван Федоровича.

— Эдильханов Іумара оаха сий деш болхло ва, — аьлар цо — Мел задани хана хиларах бlукъожабаь тlехьашка валац ца. Цхьа дlадахийташ ший балха нормаш дикка тlехкхоачаш ца еш, хlаьта цо сварка яь техника тешаме а лел.

Общественни вахаре а хьэзнаре дакъа лоаташ саг ва Эдильханов. Дукха хьйоацаш совхоза коммуниста шоай дикагlвола болхло КПСС членалла дlаийцаб.

Спорте а дика дакъа лоац Іумара. Бове езаш ва из. Цох мастера кандидат хиннав. Шаьларча спортивни школе каст-каста района къоначa боксерашца тренировкаш еш хул Іумар.

М. ЭЛЕНДИЕВ.

Радиотехнически завода алхлагlча цеха слесарий-сборщикий комсомольско - кагирхой бригадана кулгалдеш я Стыцакова Валентина. Ше масал а телаш шийна тlехьабоах цо нокъкъостий, хьинаре дакъа лоац общественни вахаре. Цеха комсомольски организаце заместитель я Валентина.

СУРТА ТІА: В Стыцакова.

З. БАТЧАЕВА сурт.

РСФСР РАЙОННИ (ГОРОДСКОЙ) ХАЛКЪИЙ СУДИЙ ХАЛКЪА ЗАСЕДАТЕЛАШ ХАРЖАРА ДОЛЧА АРГІАНАРЧА ХОРЖАМЕХ ДОЛА

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума соцам бу:

1. РСФСР районни (городской) халкъий судий халкъа заседателаш харжара дола аргlанара хоржамаш де 1982 шера апреле — июне.

2. РСФСР районни (городской) халкъий судий халкъа заседателий полномочеш дlахо йаьхъе халкъий заседателий керда состав харжжалца йолча хана.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума председатель М. ЯСНОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва,
1981 шу, 24 ноябрь.

Ноккъ. М. А. ЛЕЩЕВНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Дуккхача шерашка партийни органашка бернате болх барахи ваьча дийнахьа дена кхоатткъа шу дизарца дувзаденнача Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла нов. Лещев Михаил Алексеевича — КПСС Нохч-Гlалгlай обкома яйгача, кхачаи промышленностеи торговлеи отдела заведующе заместителa.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный.
1981 шу, 26 ноябрь.

ПАРТИЙНИ ВАХАР: СОБРАНЕШ

КИЙЧЪЯРЕИ ЧАКХЪЯХАРЕИ ПРАКТИКА

КЕРТТЕРДАР — ПАРТОРГАНИЗАЦЕЙ ДЕНАЛ АЙДАР

Коммунистически парте хаддаиза терко ю цкий членийн хьинар айдара, уж даим вахаре деналера позици лувпаш хилийтара. Коммунистий политически къахьегамен хьинар лакхдарца парторганизацей денал айдара парте беча чурча балха тӀа пайда кийбу тайп-тайпанча балха формаехи методехи. ХӀьта царех керттерьярех цаӀ я партийни собрани, коммунисташта кхетам балара школа ше хиларах тарра. Уж кийчъеш а чакхйоахаш а йолча хана цар юххьанцарча партийни организацешна ларде лувц «Ярославски городской партийни организаце партийни собранеш чакхъяхара практиках» яха КПСС ЦК вайна бовзаш бола социам. ХӀьта партийни балха тӀа бокккха лоархӀам бе беза дола юкъметтера гӀулахк из хилар хьагойт парте XXVI съезде ше къамаьл деш новкъоста Л. И. Брежнева белгалдаьккхачо: «Нагахьа санна парте членашют тадевча сахьаташка багӀар, хьалхагӀе а белгалбаьча ораторашка ладувгӀар дукха собранешка уке, партийни организацей болх боккъонца эффективни хила йиш яц. Партийни собрани, моллагӀча партийни комитета пленум а санна, из я наха лоархӀаме дола дешаш кӀоаргга, цӀенхаштта дувца дезаш йола моттиг».

Уж лоархӀаме указанеш дага латташ дӀадоладаьдар укх шера апрель бетта «Сердало» газета тӀа ГӀ. Ахриева цӀерагӀча «Электроинструмент» заводе слесара, КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома члена Сагов Йовкъала хьалхлецна партийни собранеш кийчъярех чакхъяхарех балха практиках дола къамаьл.

Бокхьалдир аьлча, цу деша хетаь материалаш редакце хьалха дӀанхача шерашка а испаетташ хинний. ХӀьта царга гӀолла тайп-тайпарча юххьанцарча партийни организацешка латтача хьалашта духтӀабовла йиш йолаш а хиннаб газет дешараш, хӀана аьлча лерттӀа кийч а ях чакхйоаккхача моллагӀча собране кизга чу хьежача санна гуш хул коллективана карагӀдаьннар, данза дисараш, цу даькъе партийни организацешн йола влияни мел лакха я, парте членашц шоай авангардни лоархӀамга хьежжа гӀулакхаш леладой.

Из дерригa а къьатта дагадоккхийт газета оагӀош тӀа бархӀ бетта цу хьакъехьа арайийннача материалашка хьежача, дукха ха йоаццаш республика ерригача юххьанцарча партийни организацешка отчетно-хоржамий собранеш чакхйоахача хана зеденнараш теркалдича.

Нов. Сагова дӀадоладаь къамаьл, цук уйлаш хьаллоацаши дӀахо йоашхаши яр коммунисташа, партийни организацей секретараша, парте райкомий, горкомий бехктокхамеча болхлоша, журналисташа кийчъяь материалаш. Къьастта белгальяхи ловра Вознесенски газ чакхйоахача завода бригадира А. Зандакова, «Назрановский» совхоза парткома секретара У. Мислаурова, КПСС Ленински райкома организационни отдела заведующе, А. Измайлова. Сунженски района Ленина цӀерагӀча колхоза парткома секретара Х. Амриева, парте Грозненски горкома организационни отдела заведующе заместитела А. Скрипченкос, иштта кхьычар язъяь статьяш, корреспонденцеш.

Иштта, парте Ленински райкомех парте Грозненски горкомех бехктокхамеча болхлоша цу хьакъехьа язъяьча статьяшка дувц шоай партийни комитеташа моттигерча организацешка чакхйоахача коммунистий собранешта хан-ханнахьа анализ еш а лостам телаш а хиларах. ХӀьта цу даькъе районех городех дикагӀйолча парторганизацешка Ӏоаль опыт шерра хьагойтаро йиш хулийт дукхьашха хержачен къоначен секретараш а дӀайовзийта. ЙоагӀача тайпара кийчо яь собранеш чакхъяха Ӏомабу уж. Цу статьяшка партийни собраней лоархӀам хьалхашца латта дош коллективно дийца а дийца, цаӀ йола уйлаш чулоаца решени тӀаэцарех лаьтта ца Ӏеш, коллективай балха а общественни вахара а юкъметтера гӀулакхаш шерра дувцача дакъа лоацаш болча коммунистий политически кхетам лакхбар, цар принципиальность дегӀайоалаяр, уж идейно чӀоагӀбар, производственни общественни хьашташ кӀоарга довзаш уж хӀаране шийчарел хьалха уттадеш хилар Ӏалашдарах а латтилга хьагойт.

Укх тӀеххьарча хана парте Центральни Комитето дукха решенеш яь, лаьрххӀа социам тӀаийцаб кхоачашде аьнна тӀедиллар чакхдаккхара лоаттабу тӀахьожам чӀоагӀбарах лаьца. ХӀьта из, вайна ма харра, моллагӀча собране эффективность, цох бухсоццаш хьахур доккхагӀа хилийтара даиза даргдоацар да. Цудухьа кийса даь хӀама лархӀа доагӀа собранеш кийчъярех чакхъяхарех практиках еннача материалашта юкъе дукхагӀъяраш лаьрххӀа цу деша хетаьлга.

ХӀьта собране тӀаийца социам боккъонца кхоачашбаь боаккхилга, цу даькъе даьдаьнари ца деш дисари фуд дӀахойташ аргӀанарче собране коммунисташка хоемаш делга парторганизацей секретараша хаддаиза шоай теркаме лоаттаде дезаш гӀулакх хилар дукхаза белгалдоаккхача материалаш тӀа а. ТӀаккха мукӀарал ца дича а далац из гӀулакх республика дукхахча парторганизацей балха тӀара мела моттиг хилара. Цу даькъе укх тӀеххьарча хана цхьайола опыт Ӏоаьй «Назрановский» совхоза партийни организаце. «ТӀаийю решенеш кхоачашъяра — хаддаиза тӀахьожам» аьнна керте а язаь газета тӀа 11 июне араяьнача статья тӀа дувц из болх хьадда лостам болаш бе. балха ерригача участкашка партийни влияни чӀоагӀъе гӀерташ из парторганизаци хиларах. ТӀаккха, шеко яц, цу даькъера шоай хьинар дикка яй а даь, кхы а тӀагӀерттагӀа гӀулакх дӀахьой цар шоай балха тӀа толам боаккхаргхиларах. Цу тайпара материалаш газета оагӀошта дӀахо йодача хана а каст-каста кепаетте пайдана хургда.

Бакъахьа даь хӀама лархӀа доагӀа собранеш кийчъярел чакхъяхарел практиках лаьца материалаш кийчъеча хана цу хьакъехьа хьалхагӀа къаьст-къаьстача коллективашкарча коммунисташта дош а денна, цул тӀеххьагӀа масеехк бутт баьлча цар газета оагӀош тӀа белгалдаьха кхоачамбоацараш, яь замечанеш мишта теркалъяьй парторганизаце хьахьоккар, гӀулакх тоадара даьр а па даьр а фуд хайташ газет дешарашка хоам бар. Цу гӀулакхо дикка гӀо дир дош корта болаш дийца ца Ӏеш цох хьахур доккхагӀа хилийтара, ма дарра аьлча, коммунисто язъяь материал арайоаллаше в редакцера хоам бора цар парторганизаце секретарашка 5—6 бутт баьлча собранеш чакхъяхара практиках мел тоаеннай хьахьокхаш йола хьадда статья кийчъе езаш из хиларах. Цу гӀулакхо ӀӀаьххача хана мел ца болийташ партбюройи парткомийн теркам цу деша тӀалоаттабайта карагӀдаьлар. ХӀьта тӀеххьагӀа цар яздаьчунга хьежача ходуш дар гӀулакх дикача оагӀорахьара дерзаш, дика хувцамаш хиннилга.

Партийни собранеш кийчъярех чакхъяхарех практиках лаьца газета оагӀошта лаьттача къамаьлаца цхьана редакци хан-ханнахьа кепаетташ хилар республика юххьанцарча партийни организацешка дукха ха йоацаш чакхъяьннача отчетно-хоржамий собранешкара кийчъяьча отчеташта а. Цу гӀулакхо кхы а шер а кӀоарг а дир дувцаш хинна дош.

ТӀаккха цунца дийза кӀезиг-дукха цар итогаша хьахьекхачох ца дийцача дарг-дац аьнна хет. Дукхача партийни организацей бюроша, коммунисташа хьахьекхар шоаш собранеш кийчъяра гӀулакха, къаьстта а отчетно-хоржамий яраш чакхъяхара, боккха лоархӀам беш а уж корта болаш вӀаштӀехьъяха хоаш а болга. Цу собранешка коммунисташа шоашта карагӀдаьннарий бе боагӀа мах а беш, къаьстта теркам тӀабахийта дийцар данза дисараш, балха тӀа йола ледарлонаш дӀаяхара наькъаш белгалдаьхар. ХӀьта из дерригa а айхха дувцар цар КПСС XXVI съезда решенешна, уж кхоачашъяра шоашка кхоача дакъа хьадда белгалдаккха хьожар.

Отчетно-хоржамий собранеш бӀарча хьайпача, лакхача организационни политически боараме, коммунисташа а шера гонахьа кхотабеннача къахьетамхоща а Ӏалаьмате чӀоагӀа хьинар айдаьча хьале чакхъяьлар. Парте членаша баькъдар гучахьа дӀа а оалаш, хоадам болаш дийцар шоай партийни организацешн боарама гӀулакхашта еча влиянех, парте чура болх а кхетам балара гӀулакх а кхы а лакхагӀча боарам тӀа даккхар па парторганизацей денал айдара де дезарех.

ХӀьта из шоаш деча хана цар цӀаьхха а цӀаьхха а белгалдоахар шоаш Коммунистически партей Советски правительстваи халкъа хьалторо айира. Бурен халкъаш та юкъе чӀоагӀа машар оттабаро тӀаерадаь чакхдоахача гӀулакхашта боарам боашаш мутӀахьа хилар. Цу гӀулакха вайх хӀаране шийх белха моттиге кхы а дикагӀа къахьега деза, массанахьа а хӀамаи кхоми хьурмати дара режим чӀоагӀ а еш, яха уйлаш кӀеннига хьежжзар цу собранешка. ХӀьта из цӀаьхха а белгалдаьнхад КПСС ЦК ноябрьски Пленуме ше къамаьл деш новкъоста Л. И. Брежнева а.

ХӀара шера дегӀайоагӀашший структура эргайоаккхаш товеш хьайоагӀа областной партийни организаци. Отчетно-хоржамий собранеш хиннача юкъа кхы тӀа а хьаьй 63 партгруппа, 5 цеховни 12 юххьанцарен парторганизацеш.

Алхха юххьанцарча партийни организацешка хиннача отчетно-хоржамий собранешка дакъа лаьцар 26 эзар коммунисто, царех 10215 доклад ювцаш къамаьлаш деш хилар. Кхо бӀаьннел совгӀа йолча собранешна хилар КПСС обкома, горкомий, райкомий секретараш, бюро членаш. Цхьаь цхьан парторганизаце баь болх во лархӀанзар. Эттара дикагӀа вӀаштӀехьъаькя чакхъяьлар собранеш Октябрьски, Ачхой-Мартановски, Шалински районашка.

ХӀанз партийни организацеш, коммунисташа цига енна маьхера предложенеш хьагул а еш, уж кхоачашъяра мероприятеш уттаеш я.

М. ХОЛОХОЕВ,
КПСС обкома организационно-партийни балха отдела инструктор.

С. МАЛСИГОВ.

Дикача нахах

ХЬАЛХА ЛАТТАЧА БРИГАДА КУЛГАЛХО

Эттара сагота гӀа а бехктохкамегӀа а йола ха лоархӀ Грозненски пассажирски производственни объединене водителашна ӀуйранӀа автопарка рейса арайоаккхар. Оттаьча графикех массайола легковой таксеш, микроавтобусаш оалаш йола маршрутни таксеш балха араяьлийтара шийна тӀалатта бехктохкам боккха хилар. Дика кхетаду мутӀаерча боахлошундра предприяте кулгалхошка кхачча лаца бараша. Цу гӀулакхага къаьстта дика хьожаш, шоай балха тӀа хьовзам ца хулийташ йола бригадир кӀезига яц предприяте. Царех цаӀ я Арсамаков Махьмад-Мирза керте латтача таксистий бригада. Доахача къахьегама толамашка, къахьегамеи производственнийн дисциплина дика хиларга диллача массаза а халхалаттарий мутӀарашка йолаш хьайоагӀа из коллектив.

Мишта вӀаштӀехьдоал шун шоай производственни толамаш тӀа-тӀа тоадеш къахьега? — хаьттар аз ГӀаьзе Махьмад-Мирзайга.

— Цу гӀулакха бахьанаш дукха да, — аьлар цо. — Бригадерча 45 водителах хӀаране шийн хьинар кхо ца деш къахьег хьалхашка латта денхараш дизза кхоачашдара, кхетамца вӀаштӀехьъаьннхай парна юкъера социалистически яхь, цӀенхаштта тоадаьд цунна кулгалделга. Бригада кулгалхо хиларах тарра къаьстта доккхий денхараш хьалхашка латт сона. Нагахьа ди дагӀац бригадерча водителел хьалха со балха ца воагӀаш. Айса тӀахьожам а лоаттабеш рейсе арайоалийт таксеш, ара ца йолаш йисараш фу бахьан долаш йисай хьожаш къамаьл дул са водителашца, царна сай де йиш йола гӀо-новкъостал ду. ХӀьта сай иза ца кхоачашдар де хьожийт аз предприяте инженерно-технически болхлой, кулгалхой оарцагӀа а бахе. ХӀанз аьлча ерригa автомашинаш рейсе араяьлийтар а пачхьалкхей плани тӀайица денхараши кхоачашдайтар а юкъера гӀулакх ма дий.

Иштта шийн коллектива къахьесам дика вӀаштӀехьбаккхара ГӀаьзе Махьмад-Мирзайна накъаьннай дукхача шерашка цу балха тӀа Ӏоаль боккха опыт. 38 шу дизад цо транспортни системе водителалла болх бу. ХӀьта хӀанз цу предприяте бригадир волаш цо къахьега а 24 гӀа шу да. Цу шерашка массаза а социалистически яхье хьалха латташ хьайоагӀаш хиларца дукхаза белгалйийннай из. Духхьал укх шера предприятерча бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье ялхаза хьалхара моттиг а йоаккхаш ахчан премеш ийяьй цо. ХӀьта Нохч-ГӀалгӀай транспортни управлене бригадашта юкъе яьржача яхье цкъа призовой моттиг а яьккха 400 сом преми ийцар бригада водителаша. Цхьаьнкха смена дӀаяхийтац бригадо шийн норма 110—115 процент кхоачаш ца еш. Цудухьа хӀанале толамца кхоачашъяьй цо цхьайтталагӀча пятилетка хьалхарча шера задани.

Дукхача хьакъе бригада коллектива кердача коталошка кхувлара бахьан да Арсамаков Махьмад-Мирза хӀаранегара доагӀар дизза хьадехаш хилар. МоллагӀвале а гӀалат кьаьначоа бе боагӀаш бола бехк беш хилар. «Коллектива сий — са сий» яхача девнзах къахьегаш ба бригадера беррига водителаш. Бригада болх тӀа-тӀа тоабара цо кхо-гӀортарга еш бода цхьорагӀа класса водителаш ахаш ба коллективе. Царна юкъе шиш болаш а каст-каста лаьца лагаяудаш а ва бригадир. Ерригача коллектива болх тоабара даькъе бригадира дукха новкъостал ду шоай балха тӀа боккха опыт а болаш, социалистически яхье хаддаиза хьалха латташ болча водителаша Даулов Суламбика, Абазиев Бахьауддина, Горчханов Лахана, Антонов Бориса, кхычар.

МоллагӀа объединене дӀадоладеш дола дика гӀулакх эттара хьалха хьаллоацарех ва бригадир. Укх шера план Сийлахь-боккхача Октябра 64 шу дузача денга кхачалехьа кхоачашъяра москвичаша инициатива дӀайолайича шийн бригадерча водителашца дагаваьлар кулгалхо. ДоккхагӀдола денхараш тӀаэца йиш хилар а уж толамца кхоачашдара шоай торонаш хилар а белгалдаьккхар цо. Цу гӀулакха уйла еш болча водителашта юкъе цхьан юкъа сатем эттар. ДукхагӀбараш раьза хилар керда гӀулакх хьаллаца. ХӀьта бригадира дош делар шера план кхы а хьалхе, СССР Конституце ди дӀадеча денга кхачалехьа кхоачашъе. Ше делла дош хаьал хьалха кхоачаш а даь, цо рапорт делар шера план укх шера 1 сентябре кхоачашъярах. Тахан арча денга кхачалехьа планал совгӀа пачхьалкхен кассе цо дӀадениад кхо эзар совгӀа сом. КПСС ЦК ноябрьски (1981 ш.) Пленума решенеша дот гӀоадаьккхача цо кхы а хьинар айдеь къахьег. Цхьаькха смена дӀанхийтац Махьмад-Мирзас шийн норма 160—165 процент кхоачаш ца еш. ХӀьта цун бригадера дукхагӀбола водителаш а ба тӀадоагӀача шера чотах къахьегаш.

Мишта вӀаштӀехдоал хьа уж толамаш дика кьина дича хаттара жоп а луш, ГӀаьзе Махьмад-Мирзас аьлар:

— Керттердар да ше лелаеча машина доал дика дар. Автопаркаx пайда эцара коэффициент лакха хилар, балха ханах бизза пайда ийбар. Сай «бехкагӀа» се тӀаьола автомашина балха ара ца йовлийташ цхьа ди дӀадахийтац аз. Балха ди чакхдаьлча цхьабола водителаш санна чувеха сих а ца луш, машинах тоха деза кулг тох, смазка, подтяжка ю. ӀуйранӀа балха аравала мара ма везац нийч а йий дӀаоттаю из. Цудухьа денгара денга тоалу доахаш дола къахьегама толамаш.

Къахьегама дисциплина телхаерашца, пассажирашца Ӏимерза боацача шийн коллективерча водителашца машар болаш вац бригадир. Нагахьа санна из санна йола моттиг нийсъелча бригаде дувц цо гӀулакх, тӀаккха профсоюза местноме дувца оттаду. МоллагӀча водитела клиент латтъаш кавхат кхаьчача е финансови боккъонаш толхаль моттиг нийсъелча беррига водителашта цхьан бетта ца луш социо ала езаш йола премие.

Хьаьнала къахьегаш волча ГӀаьзе Махьмад-Мирзайна ха корайоагӀа юкъарча балха тӀа дакъа лаца а. Профсоюза местнома, бригадирий совета члена, ГАИ общественни инспектора доаххараш а дика кхоачашду цо. Шийна тӀадилла моллагӀа общественни гӀулакх боккъонца къоастадалца сатийна Ӏеча рех вац из.

ДӀаяхача пятилетка план 1978 шера 1 сентябре кхоачаш а яь, цу хана денз укх пятилетка чотах къахьегаш ва Арсамаков Махьмад-Мирза. ТӀадоагӀача шера укх пятилетка задани а кхоачашъе лерхӀ цо. Иштта къахьегаш цо доахача толамий лакха мах баьб Даьхено. Цун наькъа тӀа лепаш я «ИйслагӀча пятилетка ударник», «ИттлагӀча пятилетка ударник» яхеи «Социалистически яхье котваьнар» яхеи нӀс сийлен знак. ДӀаяхача пятилетка балха-дика толамаш дахарах цунна еннай «Знак Почета» яха орден, хӀьта тийнина сийлен грамоташ, ахчан премеш, маьхера совгӀаташ чот яь а варгвоацаш дукха да. Цу совгӀаташа тешал ду цун къахьегама никъ сий долаш хилара.

В. КОСТОЕВ.

ИЛЬХА ХЬАШТАШ ДИЗЗА КХОАЧАШДЕ

Дехача кхаьрача дийнахьа хилар Нохч-ГӀалгӀай АССР уналцӀено лоралра министерства дарбан-профилактически учреждененашкарча коммунистий собрани.

Собране дакъа лоацаш хилар КПСС райкомийи горкомийи секретараш.

«КПСС XXVI съезда решенеца ма яххара идеологически болх тоабаран наха деш дола медицински гӀон цуи эффективности лакхъяра хьакъехьара республика дарбан профилактически учреждененей парторганизацей декхараш» дувцаш доклад йир КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома секретара М. О. Бузуртанова.

Докладах, шоай балхах, цуи юкъе нийслуча цхьацца долча кхоачамбоацарех, хьалхашка латтача доккхийча декхарех лаьца собране къамаьлаш дир Шелковской районерча Бороздиновская яхача станицерча фельдшерско-акушерски пункта заведующе А. П. Донсковас, Грозненерча сахача гӀон больница кертерча лоре заместитела Т. Х. Аушева, республика санэпидстанце кертерча лоре В. С. Плисса, Грознерча № 2 йолча роддома парторганизаце секретара, лоре З. П. Арнаутовас, № 40 йолча аптека заведующе, аптекоуправлене парторганизаце секретара А. М. Дивнева, Шала района кертерча педиатра О. Б. Трофимова, Грозненски районерча Первомайская яхача станицерча участкови терапевта Л. А. Магоматова, Грознерча № 6 йолча поликлиника заведующе Е. М. Копаневас, Нохч-ГӀалгӀай АССР здравоохранене министра П. А. Камышникова.

Собране дувцаш хиннача дешех лаьца резолюци тӀаийцар.

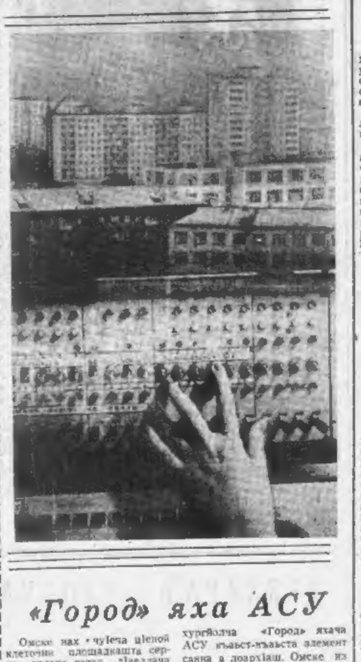

«Город» яха АСУ

Омске нах чуӀеза цӀеной клеточни площадкашта сердал телача сетах дӀаеллача кевнига маьхa йолча диодо хӀара подъезде цхьан сахьата даь кевнига маьхa электроэнерги кхою, хӀьта лампочкаш пхеаза дукхагӀа ях.

Лифташка лерттӀа болх байтаре тӀахьожам лоаттабеча пульта диспетчераша кхьча. ЛаккагӀа оксарле йолча балхаш тӀа бахийта дукха лифтераш мукъабовлийтаб.

Домоуправленерча говзанчаша кхы а шерьо пульта торонаш. Тахан диспетчера тӀахьожам лоаттабеш да хий, йовхал, сердал. Пульт хӀара подъезде оттаьча домофонашца бувзам болаш я.

Уж ерригаш а царна тара дола цӀеношка леладу кхыдола гӀулакхаш а санна горжилуправленерча энтузиасташа балха юкъехувл лаьрххӀа оттаьча планагӀа, уж хургйолча «Город» яхача АСУ къаьст-къаьста элемент санна а лоархӀаш. Омске из система хьаьраша лерхӀа чох, миллион саг вахача городерча дерригача нах чуӀеча цӀеной фондаш цуи чоалханеча коммуникацештей хаддаза тӀахьожам лоаттабара йола йоаккхо ерригa а шийна дӀатӀаэцаргья цу система. Компьютераша гӀо дергда коммунальни гӀулакхаш хьадда дика делга Ӏалашдара, домоуправленешка расчеташ яра, кхыметтел квартираш хувцара а.

«Экономика партӀатэм» яхаш гриф йола из программа кхоачашъеча хьинаре дакъа лоац города конструкторски бюрос.

СУРТА ТӀА: укх пультера тӀахьожам лоаттабу 40 лифта балха.

А. ЧЕПУРКО сурт.
ТАСС фотохроника.

ЭКОНОМИКА КХОМ БЕШ ХИЛА ЕЗА

ХӀаране де дезар къоастадаьд

Укх шера июль бетта хиннача КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома III пленумо белгалдаьккхар энерги кӀезигагӀа эшаш йола технологически процессаш, доагорах, электрически а йовхала а энергех дикагӀча тайпара пайда ийбе йиш хулийта регулирующе устройствашй прибораши дукхаза предприятешка ледара юкъеихухьилга.

Хьун материалаши электрически а йовхала а энерги оттаьча нормал совгӀа йоаьарех цаӀ яр «Терек» яха Нохч-ГӀалгӀай мебельно-хьун хӀамаш ю производственни объединени.

Пленум хинна кхо бутт гаргга ха яьннай. Фу даьд объединене белгалдаьха хина кхоачамбоацараш дӀададахар духьа?

Партийни организаце, объединене администрацеиа цхьане, профсоюзни а комсомольски а организацеша дакъа а лоацаш, бийдал, доагора-энергетически ресурсаш кхоира хоадам бола мероприятеш оттаяьй. Сентябрь бетта хиннача парткома заседание уж чӀоагӀ а яь, мероприятеш кхоачашъяра тӀахьожам лоаттабергбола комисси вӀашагӀъеллар. Комиссена чубоагӀа генеральни директора кхо заместитель, цехий а службай а начальникаш, халкъа тӀахьожамхой, дикагӀбола болхлой.

Комплексни плана тӀа белгалъяха мероприятеш чакхъяхача XI-ча пятилетка объединене эзараш сома маьхa бийдал, доагора-энергетически ресурсаш кхоергья. Масала, укхаза лерхӀ нъаьнача конструкцех бола яьй дӀа а баьккха керда бар оттабе. Цу чу йовгаергья кӀувш деча цеха отходаш. Цу гӀуланхо духхьал 5 шера кходеча доагора мах хургба 4000 эзар сом гаргга. Экономически эффект яла езаш белгалдаьккха дукха а кхыдар да.

Цхьабакъда, моллагӀа мероприятеш наха кхета а еш, хьал ца лоаце, уж наьхата тӀа юсаргья. Производственни дешаш къестадеча лоархӀаме моттиг дӀалоац агитаторашех политинформаторашеи. Цар цхоашкара масал а гойташ къахьегарца а оалача дешаца а новкъостал ду хьурмати кхоми бара режим чӀоагӀъяра, арахецача продукце дикал лакхъяра.

Из болх дика вӀаштӀехьбаьккхаб Исаева Зара партийни организаце секретарь йолча № 2 йолча мебельни цехе. ХӀара агитаторо болхлошца цхьана де дезар къоастадаьд. Масала, столярий бригадир В. Ф. Котов хьож бийдален материалийи мишта кхом бу. Отделочникий бригадираша Н. В. Есинас, В. Н. Пареньковас каст-каста дувц арахецача продукце дикал мишта я. Халкъа тӀахьожама група председатела М. М. Маркушинас агитаторашца цхьана рейдаш ю къахьегама культура, продукци дикал, хьурмати кхоми бара дешаш тоахаш. Гучадаьнна кхоачамбоацараш болхлой собрани а йий дувц, уж дӀадахара де дезар ду. Дикала лакха йола продукци хӀама кӀезигагӀа дӀадохийташ, дукхагӀа арахецилга хӀаране балха тӀа керттера дар долга белгалдоаккх агитатораша. Укхаза цхьаккха а дац лоадам боацаш.

Дикача дас санна къахьегаш болча болхлоша керда резерваш лех, дикагӀа пайда эц йолча торонех. Укх шера аьхин цехе нийсделар болхлоша производства йоаккхоелга хьахьокхаш дола гӀулакх. Щиташта хьанхара да дезаш дар 265 марка йола лак, хӀьта денар 246 марка яр дар. Из йовхалах чӀоагӀа кхерар. Фу дергда? аьнна хаттар эттар. Из дӀахьокхе лаьяна ӀогӀоргда, кхычар дарга хьежаш вагӀе балха ха йов. Иштта эттача хьалах кӀалхарбалара никъ болхлоша шоеш лехар. Хьаденача лаках дӀатехар йовхала духьала отта могаргдолча лакх компоненташ.

Иштта хӀара цехо, участко резерваш лехаш болх белга вӀаштӀехьдаьккхад объединене партийни комитето. Масала, № 1 йолча мебельни цеха хӀара мастер, бригадир агитатор ва. Производства дешаш дикагӀа довза болхлой а ба агитатораш. Царех ба столяр В. П. Аносов, шлифовщик А. А. Дадаев, кхыбараш. Агитатораш, халкъа тӀахьожамхошца цхьане, хьок бийдал, доагор хьурмати кхоми беш дӀаухийтий, къахьегама а производственни а дисциплина миштай. Хьурмати кхомех бара тӀехьа творчески къахьегаш йолча коллективо мах бола рацпредложенеш тел. Масала, мебела хьонхаш дола лак хьалха ледерацца дӀаяххуьяр. НаьнагӀа Ӏомехкадеш из доадергдоацаш механика Б. Н. Фотиева предложени елар цу гӀулакха полифирни машина лелае, аьнна. ХӀанз болх беча моттиге шлангашка е турбашка гӀолла дӀаухийташ дола лак е басар хехьа доадац, из ведарашца хьакха ца дезача болхлой къахьегама оксарле а лакхъеннай.

Хьу лораяре хӀанз укхаза хоадам бола организационно-технически мероприятеш оттаяьй. ЛерхӀаш да кӀезигагӀа материал дӀаухаргйола мебель арахеца, прогрессивни йола материалаши хьун меттел йола заменителаши дукхагӀа юкъехухьа, производстве технологи тоае, хьун ресурсашта нормировани яра система тоа а еш, прогрессивни йола нормаш уттае.

Царех цхьайола мероприятеш юкъеихувларех хӀанзале а хоалуш пайда баьннаб.

Хьалха дукха хьу йоайора мебель дӀаухийтача хана упаковка еш. ХӀанз вӀаштӀехьдаьккхад потребителеш упаковка юка а ухийташ, цох дукхаза а пайда эцилга. Из бахьан долаш хӀара шера па йовеш юс 2 эзар кубически метр гаргга хьун материал.

Предприяте шерра пайда эц отходех. Царех хьаю эӀамига габарит йола мебель, ширпотреба изделеш. Укх шера отходех арахеца доладаьд берий гӀанчилгаш, баренъех доахкаду кӀаьргаш, эӀамига табуреткаш, кхычар полкаш, кхыдар. Отходех 1981 шера ерригa арахецаргйолча продукце мах ба 247 эзар сом.

Хьун бийдал кхо а еш, дӀаахийтарах баьча балхах доккха беркат даьннад. Масала, 1980 шера хьалхарча 8 бетта нормал тӀех 3181 кубометр хьу йоаьяле, укх шера цу юкъагӀа 1318 кубометр мара йоаьяц. Карара цу чакхдоаллаш оттабаьча боарамга кхоаччаш мара хьу ца йоас дага я предприяти. Цу даькъе хӀанз а де дезараш кӀезига доацилга кхетадеш ба укхаза, цудухьа из болх дӀахо йодача хана кхы а тӀагӀерттагӀа бе дага а ба.

Дерригa а лоархӀаш, кхом беш къахьегаш хиннача объединене коллективо 10 бетта план 103,4 процент кхоачашъяьй, къахьегама оксарле 101,4 процент лакхъеннай. Кхы а хьинар айдеш, лоихка хьонхамаш доахаш накъайха дага я из республика автономи хьаьъ 60 шуи Нохч-ГӀалгӀайче шийн лоӀаметӀа Россеиа юкъехха 200 шу дизара.

М.-Б. ЦИЦКИЕВ.

КАСПЕ ХИН КӀАЛХАРА МЕХКДАЬТТА ПРОВОДАШ

Каспийски форда тӀа эксплуатаце дӀаеннай цхьаьккха мехкдаьтта провод, цо Нефтяные Камни яха промысловикий город материкаца ювз. Цун дӀовхал 72 километр да. ХӀанз Азербайджана форда чура мехкдаьтта лоаккха ерригa моттигаши форда бирсера гӀирсаши мехкдаьтта дӀоувлача хин кӀалхарча магистралашца вӀашагӀдийза да.

Форда кӀалхара мехкдаьтта доаккхарий город — Нефтяные Камни — форда юкъе ул, Бакуна 100 километр гаьна. Цу тайпара город дуне практике йоацаш я, хинер тӀа гӀолла ехкай 200 километр йола болата улицаш-эстакадаш. Цар тӀа ба мехкдаьтта доаккхарий беррига боахам: скважинаш, очистной гӀирсаш, клуб, спортивни майда, электростанци, лимонадни завод, пекарни, гараж, метеоста[illegible].

ХьалхагӀа Нефтяной Камнеш тӀара мехкдаьтта дӀакхухьаш леладора танкераш. Бакъда, фордахой массаза а вӀаштӀехьдалалар трюмаш мехкдаьттах йиза. Форда тӀа каст-каста шторм хулар чӀоагӀача мехо танкер чу доттийтацар мехкдаьтта. ТӀаккха чудотташ латта мехкдаьтта тӀех а дӀа хьа форда чу дахар хиераш дӀакъовлар, кӀеж етта скважинаш.

Нефтяные Камни — материк яхе трубопровод чӀоагӀа эшаш хилар дир экономически пайдана на йолга а. Танкерашца Баку кхаччалца дӀахьош дола мехкдаьтта ворхӀаза дезагӀа хулар.

Иштта лоархӀам болаш да трубопроводо Каспийски форда мехкдаьтта ца кхетийташ цӀена лоаттабар а. Нагахьа санна цхьаннахьа гӀолла мехкдаьтта форда чу додаш хилча, из дӀокъадеш система я трубопроводаца.

Каспийски форда чу йиллай 500 километр гаргга магистральни трубопровод. Цу шийн тайпарча тӀаьй доккхагӀа дола дакъа кхоач Азербайджана шельфовни зонане, хӀана аьлча, цига мехкдаьтта, газ, газоконденсат йоаха моттигаш дукхагӀа йоландаь. ХӀанз цу моттиго ду республике доаккхачох 60 процентал совгӀа мехкдаьттех 80 процентал совгӀа гази.

ТӀийхача моттигашка трубопроводаш ехка болабенна форда гӀишлошъяраш 85 метрал совгӀа кӀоарга хий долча уж балхаш де болабеннаб. Цу гӀулакха гулъяьча опытал совгӀа кердача техника а гӀо ду болхлошта. Турбаш Ӏайохкача специализировани кема палуба сварочно-монтажни цеха, тара я станокаша автоматаши вӀашагӀъехк турбаш, тӀаккха рентгеновски установко уж хетта моттиг тохк. Магистраль вӀашагӀйола бетончи «коч» тӀайоаллача турбех. Цо лораду аьшк муиз ца дуйташ, форда кӀал дика Ӏоа юж лиян.

Расим ШУКЮРОВ,
АПН корреспондент.

КХЫ А ДИКАГIА КЪАХЬЕГАРГДА

Арунова Секердах шурий-товарни ферме къахьегаш я. Из хьалхийнай колхоза хьайбаш леладерий дезале. Юкъера школа чекх а яьккха Шелковской районан «Красный пахарь» яхача колхозе шурий-товарни ферме доьркалла балха ера из. Опыт йолча доярнаша Iомайир болх бе, цар хьехар доахан мишта детта деза, Iуьйл мишта ле доагIа.

Цу ферма коллективе шура дукха йоаха говзанч хилар Секерханах. Укхаза КПСС членалла а дIаэц из. Ше коммунист хиларга хьежжа масал а гойташ къахьег, социалистически ахье хьалха латташ хьайоагIа. Укх шера итт бетта хIара ше хьожачи Iаттагара 4260 килограмм шура яьккхай цо. Цо лерI укх шера 4700 килограмм шура хIара Iаттагара яккха.

Арунова балха опыто хьахьокх рационагIа хьайбашта доакъар лоаттадар чIоагIа лоархIаме хилар. ХIанз хIара цун групперча Iатто дийнахьа 14 килограмм шура лу. Доярка гIадъяха я шоай ферме шортта силос, йол, ча хиларах а лаьрхIар кхочашде цу доакъаро шийна гIо дергхиларах а.

КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева ноябрьски (1981 ш.) Пленуме даь къамел къоабалдеш тIайцад колхоза хьайбаш леладераша.

Е. ФАРНИЕВА.

№ 22 йола «Агитатора блокнот»

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандан агитацен отдела журнала аргIанара, тхьаь шоллагIа номер дIайолалу «Советски саг — патриот, интернационалист» яхача редакционни статьяца.

«Агитатора доп» яхача рубрикана кIал я Iачхой-Мартановски района «Новосельский» совхоза баьццдаарах леладеча М. Ганаевай «Юртарча коллектива биографера цхьа масал» яхе СМУ-2 прораба Ю. Заурбекова «Агитатор кхай тIа» яхе ши корреспонденци.

Журнало, кепатехай Грозненски мехкдаьтта института КПСС историе кафедра доцента Г. М. Овчарова «ДегIоахара шераш» яха статья.

«Аз дохкха бердад сал берригача болхлоштех гIулакхерча нахен...», — «Грознефть» объединене управляющи хиннача И. В. Косопра тIеххьара яздаьча приказе тIара дешаш да уж. Декал долаш хиннача доснавальникех, гIуллакх довзаш хиннача производства командирах журнала оагIош тIа дувц исторически Iилмай кандидата Г. А. Брещеннос.

Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски нахална гойтача декалах дувц историе, социологе, филологе Нохч-ГIалгIай Iилма-тохкама института советски замай СССР историе сектора заведующе М. Каратаевас.

Цхьайтталаг1ча пятилетка хьалхарча шера план шоаш тIайица социалистически декхараш хIара бетта тIехкхоачалдеш хьабоагIа «Промавтоматика» НПО Грозненски опытни завода болхлой. ХIаналехьа кхоачашъяй цар продукци маьхала дикхаре цхьайтта бетта план. Пачтахьалкхен кхьиах лаьрхIечул совгIа маьхала йоаккхаргья цар дуккхача маьлера товарни продукци.

Къаьстте дика къа а хьегаш, халдаве социалистически ахье хьалха латташ хилариа белгалбаьнна ба цига радиоаппаратура регулировщикаш, коммунистически къахьегама ударникаш Шпарага Александр, Бабичев Анатолий, Тараканов Павел, Бетлецов Владимир, кхы дуккхаберш а. Шоаш кийчъю продукци дикеи тIехдикеи мара я ца хулийташ, хIара сменна нормаш 130 процентал чухьнахьа кхоачалгъяц цар. Цудухьа хIаналехьа шера план кхоачашьяй цар массане а.

СУРТА ТIА: радиоаппаратура регулировка еш ба регулировщикаш А. Шпарага, А. Бабичев, П. Тараканов, В. Бетлецов.

Н. ПЛИЕВА сурт.

Планаши даьданнареши

ХИН РЕСУРСАШ — ХАЛКЪА БОАХАМА ГIУЛАКХАШТА

КПСС XXVI съезда решенеш тIа оттадаьд Сибарегlен долха хин мехка къулбехьарча районашкахьа лостадара дакъера Iилмаш проектни балхаш кхоачашдара хьакъехьара Iалаьмате доккхий декхараш. ХIанз укх сахьате кийчъяь я «Сибарегlа долха хин Юкъерча Азен Казахстанен кхоачадара 1-ча аргIан технико-экономически обоснования». Цу балха комментареш ю СССР Iилманан техникен йолча Госкомитета хин ресурсаш территориальни юкъехьара Iилма-технически комиссе председатела, СССР мелиорацен хин боахама министра заместителa Полад Алиевич Полад-заде.

ХИН ДОЛЧА ДА ВАХАР А

Вай ханарча эггара лоархIамегIарча проблемех цаI я баха нахи халкъа боахами боаггIача боарамехи хила деззача бесса дикачех тезача хица Iалашбар.

Цхьабакъда, мел эша хий лоаттадара проблема духхьал хин ресурсех хьакъале, пайда ийбарахи уж кхоярахи лаьтта Iац. Мехка дуккхача районий экономика дегIайоалаяра в социальни прогресса а Iалаьмате йоккхийча потенциальни торонех бизза пайда эца йиш яц цар территоре тIа хин ресурсаш кхоачам болаш ца хилар бахьан долаш. Иштта, СССР экономически потенциалера удельни доза 70 процент гаргга долча СССР европейски даькъ тIара хиш мехкирча дерригача хинех тхьо процент мара дац.

Хоаш да, лаьттан беркате проблема хIанз укх сахьате мел актуальни я. Мехка къулбехьарча Iалаьмате йоккхача ара маьхка йIовхал шортта йолаш, хий геттара кIезига да. Геттара чIоагIа йокъал йолча зоне уллача СССР Iалаьмате йоккхача Юкъерчи азиатски регионa моттигерча хин ресурсаш цар боахам Iалашбара торонашка диллача бокъоца кхоачаенна йовла йоахаш я. Из моттиг хица Iалашъяра даькъера хьалаш тIа-тIа ирлуш доагIа, хIана аьлча цу республикашка баха нах тIабетталу, хIаьта халкъа боахам дIахо дегIаухаш а латт.

ТIа-тIа дукхагIа эшаш хулача хица мохк а къаьстта цун къулбехьара районаш а Iалашъяра наькъаш лехаш, Iилмахоша моцагIе а оттаьяр къулбаседентахьарчен Сибарег1арчен долхача хиний цхьадолча даькъах хин ресурсаш къе йолча регионашка пайда эцара идея. Нарски форда бассейнан Малхбузен СибарегIени долха хиш дуккхача шерашка зеро хьахьекхад, шера цар хьарсамашта чугIолла дIаухаш дола хий 1350 кубически километр гаргга хилар. Промышленноста, энергетикана, коммунальни боахама, городашкен юртаешкен бахача наха эшараш кхоачашдерга а кхыча гIулакхашка а цу районе шера дIадохийта хий ийс кубически километрга гIортташ е шера океана чудодача хих 0,7 процент да. Прогнозни расчеташа хьахьекхад, цу океанашка дIачуухача хин доккха доацача даькъех, из дарах деле доккха зе а доацаш. Юкъарча Азе республикайн Казахстанен къулбехьарча районашка даьсса дадача лаьттай 15 — 20 миллион гектара орошени япа пайда эца йиш хилар. Цо йиш хулийтаргья 150 миллион совгIа саг бизззача боарамах кхачаница Iалашде.

Цу регионa юртбоахама, хинбоахама, индустриальни, энергетически социальни, экономически проблемий ерригa комплексни союзни юкъара лоархIаме лехараш кхоачашдечара цун потенциальни торонаш теркал а яь, оттаяь яр СибарегIарча долхача хиний дакъа Малхбузен СибарегIенией Юкъерча Азе республикаштен юкъе территориальни декъара йIаьхкача хинна лаьрхIа йола целевой программа. Из кхоачашъяра эша ха 30 — 40 шера лоархIам болаш я.

ПРОЕКТАШ: ЦАР ПЛЮСАШИ МИНУСАШИ

Дукха ха хьалха дено уттаеш хиннай СибарегIарча долхача хиний дакъа къулбехьарча районашка дIадахийтара хьакъехьара тайп-тайпара йола проекташ. Цу ерригех а хIаране шийна специфически решени а йолаш йола кхо группа е йиш я.

Предложеней хьалхара группа латт СибарегIен къулбехьарча оагIорахьа духдувла моттигаш Алтайн Саяни яхача лоамашка а йолаш дола искусственни долха хиш хьадара кIийлен тIа. Проект ше теркам гIаозаш я, амма, из вайна эшаш дола хIама деце я, цо Iалашдац ма эшша хий хулийтилга.

Проектай вож группа вIашагIнхийттаьр Малхбузен СибарегIен юкъмоттиге йоккхий искусственни хий лоаттаду моттигаш хьаяра юкъарча идея кIийлен тIа. Цер керттера де лерхIар да долха хиш Тургайски водоразделах тIех а даьха юха къулбехьа урагIа ухаргдола хьалаш хьадар. Цу варианта кхоачам боацар да гидротехнически балхий боарам боккха хилар, хIаьта иштта гонахьарча гонна деча кардинальни хувцамаша тоалургйоаца экологически последствеш юташ хилар.

ТIеххьарча шерашка оттаьяр принципиально керда проекташ. Цар маIан латтар, Обь яхача додача хий лохехьарча даькъ тIа плотина хьал а яь, Iалаьмате йоккха искусственни хий лоаттаду моттиг хьаярах. Цу хий лоаттадеча моттига чура хий Уральски лоамa дукъах тIех а даьна Каманен Волганен чудохалургдар. Цул тIехьагIа лаьрхIача канала чу гIолла Юкъерча Азен Казахстанен а гIоргдолаш.

Цхьабакъда, цу ерригача проекташта цIенхаштта кригика ю экологиша, географаша, экономисташа, промышленностен транспортен балхахоша.

Геттара дика кхетадеш да, Малхбузен СибарегIа Iалаьмате йоккхий в кIоарга а йола хий лоаттаду моттигаш хьайича цу регионе кхы а дукхагIа уппалаш хургхилар. Чурча хих кIоаргта ша беш хилар а из додаш ца хилар а бахьан долаш Iан замалахьа цу тайпарча хий лоаттадеча моттигех климата а шеко йоацаш во влияни еш дола Iалаьмате доккхий шан озераш хургдар.

Иштта теркал ца дича даргдац, къулбаседехьарча фордашкарчул мелагIа долча царна чуухаш долча долхача хица кхухьа хий кIезиг даларго Арктикега а Iатньарзхилар. ВIалла ца лоаш гIор йоалла моттиг къулбехьенгахьа а боаккхаш кхы а шеръергьапцеш цо? Хьалдашка увтт иштта кхы дукха экологически экономически проблемаш, хьалхарча аргIанна — цу Iалаьмате йоккхийча хинбоахама мероприятеша овлахазарий, овкхерий, чкъьарий миграце маькъашта ю влияни мишта хургья ахар а йолаш.

Хий «юхалостадеш» хилча чоалхене гидротехнически гIирсаш хьалде дезаргда. Мишта влияни ергья уж хьалдаро гонакхьарча гонна е бахача наьха вахара санитарна хьалаштен цар хих пайда айбарах? Гидрологически режимаш селла чIоагIа хувцайлар бахьан долаш цIенхашттара хьовзамаш хила тарлу. Хила тарлуш дац ала йиш йолаш хIама дац «духьал уха хиши» созовага хьежжа хувцалуча лостамех хиш уха участкаши хьахилар а. Цуница дувзаденна хила йиш йолаш хIама да хий телен бытовой гIулаккаштe хих пайда ийбуш моттигаш бIехьилар а.

Долхаш хиш дIа-юха лостадара проекташ уттаеш принципиально лоархIаме да технически решеней гигиенически позицеш тIара мах бар. Дода хий кхычахьа хьовзадеш хье ма езий хий лоаттаду моттигаш, дахка ма дезий дIаьхха наналаш, хьалде ма дезий доккхий гидротехнически гIирсаш. Цул совгIа, харжа еза гигиенически даькъе оптимальни йола хий дIадулларгдола моттиг, хиш дIагIоргдола трассаш, из дIачуэцаргдола моттигаш.

Иштта теркалдиза даргдац, минерализаци зIамига йолчен микроэлементаш кIезига йоккхачен къулбаседехьарча долхача хишкарча хиш наьха унахцIеноша цIенхаштте проблемаш уттае мегаш хилар, хIаьта иштта къулбехьарча регионашкарта хиш лоаттадеча моттигий шошоаш цIенъялара торонаш геттара лох а еш. ДIадехкаш дола хиш дIаухаргдола трассаш Iалаьмате йIаьха хиларо дIадех хIанз деш латташ дола масштабашка диллача Iалаьмате доккхий дола гигиенически эпидемиологически тоддкамаш дIахо дар а.

ХИЛА ЙИШ ЙИЙ-ТЕ АЛЬТЕРНАТИВНИ РЕШЕНИ?

ХIаьззалца тийнначa дуккхача решенешта юкъе эгга ра экономикегIен оптимальнегIен лерхIаш я СибарегIара хьадулла хий ухаргдола Керттера канал (ГКСП) Тобол яха хий дуддувлача моттига гаьна лохе уллаза Тобольск яхача городера хьадолдеш яр. Обь яхача додача юк чура хий дIадилла лаьрхIад Иртыш яха дода хий Обах дIакхетача моттигал лохехьарча районера 320 километр дIаьхача канала чу гIолла. ДIахо хий дохийтаргда Обь ше додача лостамегIа а доацаш, цунна духьала. Тобольска районе хьалъе лерхI гидроузел.

Проекташ уттаяьча хана иштта хьежаб, Иртыша лохехьарча оагIорадхьарча участке ГКСП чу обски хий дIачуухилга Iалашдаре, кхы а кхо гидроузел хьаяра варианташ. Цу тайпарча хий дIайидара схемо йиш хулийт цхьан ханна хинбоахама лоархIаметIара ши декхар кхоачашде — хьалхарча а шоллагIча а аргIагIа къулбехьа дIаухийтаргдола СибарегIара хиш дIакъестадела гидротехнически гIирсий цхьан комплексаца Iалашдар, хIаьта иштта шера юкъе моллагIча хана а лохехьарча Иртыша дерригача 600 километр дIаьхача хьарсам чу транспорта эша стабильни оптимальни а кIоаргал хилийтера гаранти лар.

Тобольски гидроузлера Тоболи Убагани яхача шин хин атагIенашта аьтта оагIорахьа гIолла къулбехьа гIоргья ГКСП трасса Тургайски хий декъача моттиге тIехьячча (пхе насосни станце 84 метр лакхдеш хий айдергда укхаза) ГКСП трасса дIахо гIоргья къулбехьенгахьа Иртышагара 1390 километр. СибарегIен хиш цу районе хьае лаьрхIача Тегизски хий лоаттадеча моттиге кхочадара. Цул тIехьагIа кIезиг-дукха къулба-малхбоаленгахьа ласт из, Сырдарьина тIех а яьлe Амударьина дIатIаотт.

Малхбузен Уралера, Центральни Къулбехьени Казахстанера, территориально-производственни комплексаши, хIаьта иштта Зауралья, Кашкстана областий юкъерча Азе республикай оросительни обводительни системаш хица Iалашъяра ГКСП малхбузенгахьен малхбоаленгахьен юлларгья хий декъача магистралий бIарчча система.

Перспективе планировани еш да Каракума яьсса лемашкен къулба-малхбузен Туркменен гIолла чанх а яьккхa ГКСП трасса къьаьара опошне лаьтташка а дIахо Туркменски ССР субтропикай чIоаггIа йокъал латтача районашка а кхочаеш дIахояхьара проект оттпара.

Иртышагара Амударьята кхаччалца йодача ГКСП хьалхарча аргIан ерригa йIоахал 2230 километр я. Шера хилийта лерI из 170 — 200 метр. Трасса къаьсткъаьстача участкашка кIоаргал 7 метргра 10 метрга кхоачаш хургья. Дерригача лаьттандарча балхий боарам 5,5 миллиард совгIа кубически метр хургба. бетонни аьшкабетонни балхий — 14 миллион совгIа кубически метр.

Цун фильтрационни хиш хьа а лувцаш царех пайда ийбара канала дерригача хьарсама дIоаххала дренаж е лаьрхIад. Канала йисте гIолла шинна а оагIорахьа шерра хьуний овсаш дIадогIа лаьрхIад.

Хьалхарча этапе 25 кубически метр хий къестаде лерI Оба чура хих, из да шера цун хьарсамах Iододача хих ялх процент. ШоллагIа аргIа балх бе йолаелча 60 кубически метрга кхочаде а кхы соадаккха а лаьрхIад дIакъестаду хий. Хьалхарча аргIан ерригa комплекс хьае лаьрхIад ориентировочно 12 — 15 шера.

Дукха гIойленаш йоахкаш я проект. СибарегIен гонахьарча гонна цо дергдола зе геттара кIезига да. Иртыша а Оба а шинна хин кортошкарен юкъмоттигашкарен хин запасаш хувцалургьяц. Цудухьа цу регионерча Iалама хуза хувцамаш геттара кIезиги хургда.

Экономически эффективноста расчеташа хьахьокх, СибарегIара хин къулбехьа дахийтарга а царех пайда эцарга а дIадахар итт шера юхаметтаоттаргхилар.

ДIаяздаьд Геннадий МАНАКОВА. (АПН).

Говраш дукхагIа лелае

Массаза наьха вахаре доккха дакъа лоацаш хиннай говраш, къаьстта техника йоацача хана а лоаш. Геттара мах болаш я кхало луш йола шура. Цо дарба ду туберкулез йолча, кер лазача наха. Цул совгIа говраш лелае дикка аттагIа а да. Доакъар дукха дезац царна, эшаш ма йIайда помещенеш а. Вай республикаш хьалашка Iай кхоале хилча тоь говраша, даьгIеннашка дIайхийца йитта а йиш я. Говраш сиха а атта а ярст. Цар центнер дулх дакхарга юкъера лаьрхIача 57—71 сом мара хIадодац. Сага дегIа беча пайдаге диллача говрен дулх бежначул, устагIанчул вогIа дац. Цу масалашка хьахьокх говраш лелаяр геттара пайдане хIама долга. Уж лелаяр къаьстта пайдане да лоамаш ка ухкача боахамашка, иштта: Ножай-Юртовски, Веденски, Советски, Сунженски, ЦIалински районашка. ХIаьта мишта лел говраш лелаелга вай республике? Хала хете а, хIара шу ме доала кIезигълуш латт уж. Масала, 1975 шера республике лелаеш 11 эзар гоар хинналде, хIанз ийс эзар мара яц. Наха шоай долахьа лелаь говраш дIаяхарах нийсденнад из гIулакх, аьнна уйлае мег цхьаболча наха. Из иштта дац. Колхозашкен совхозашкей лелаю говраш иттлагIа пятилетка йолалуш хинначул 1,7 эзар кIезигагIа хилар пятилетка чакхйоалал. Из иштта нийсделар говраш ебаяра гIулакх дуккхача боахамашка тесса леладаьндаь. Масала, соахка хIара бIаь кхала тIехьара 33 бакъилг мара хьакъоастае карагIдаланзар республике.

Говраш лелаяра гIулакх вай республике дегIадоаладара КПСС обкомо, Министрий Совето кIезига теркам тIабохийт аьлча нийса хургдац. Говрех дикагIа пайда эцара колхозийн совхозийн кулгалхой декхерийла беш а тIаьхехаш а дукха. соцамаш даьд КПСС обкомо, Министрий Совета. Цхьабакъда, уж кхоачашдара боагIа теркам тIабахийтац дукхагIдолча боахамашка.

Масала, Советски района «Новая жизнь» яха колхозо ГIаьбартой-Балкхарой автономни республикера 1977 шера хIаранех юкъера лаьрхIача 1000—1800 сом а телаш 132 кхал, хIаранех 6—7 эзар сом телаш ялх IайгIара ийцар. Говраш лелаяра дика хьалаш да колхозе. ХIаьта а цхьаьца бахьанаш нийсалуш халакхилар дукха говраш. Из гIулакх иштта нийсделар ла болх тесса лелебаьндаь. Цхьабакъда, тIеххьарча хана говраш лелаелга тоалуш доагIа цу колхозе. Соахкарчул дикка дукхагIа хьалтестаю кхалашта тIехьара бакъилгаш. Дика тоаеина, из болаш я говраш. ХIаьта кхыча боахамашка говраш лелаелга кхы тоалуш дац.

Республика цхьайолча районий боахамашка говраш лелаеш нийсдолийташ дола кхоачамбоацараш теркаме а нийца, республике говраш лелаелга тоадара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдахара лаьрхIа соцам тIайийцар укх шера 25 августе КПСС обкомов республика Министрий Советои. Из кхоачашбара беррига шоай теркам тIабахийта беза хIанз говраш лелаеча боахамий кулгалхоша. Укх шера 9800-нега ер пятилетка чакхйоалаш 1150-нега кхоачаш говраш ебае езаш ба вай республике юрта боахама къахьегамхой пятилетка планагIа.

Б. ДИКАЕВ.
Нохч-ГIалгIай Iилма-тохкама ветеринарни станце векхагIа йола Iилман болхло, ветеринарни Iилмай кандидат.

ДОЗЗОЛ ДЕХЬАРА

Дунен общественноста теркама юкъмоттиге

XXI БIАЬШЕРЕНГА — БIУБЕННА ГIА БОАХАШ

Дерригача дунен общественноста теркам КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева ФРГ яьча визита тIаберзабаь ба. Iалаьмате чIоагIа баьза болаш из кхачарга хьежаш хиннаб Малхбузен Германе а. Мехка хIама лелалуча наьха гIоварш СССР-ен ФРГ-ен цхьана леладеча гIулакхий итогаш еш а бIаьшере чакхъялалца йолча хана уж дегIаахара хьакъехьара прогнозаш еш а да.

КIезига тоттамаш даьхадац Московски договора кулгаш яздаро яикъ болларагIа, цнк мехкo тайп-тайпара в пайдане а гIулакхаш хьинаре цхьана леладаьча хьалхарча итт шера. 1970 шера дениз 1980 шерага кхаччалца йолча хана иттазза совгIа дегIаенний СССР-ан ФРГ-ен юкъера товарооборот. ВIаши лоаттадеча товарий номенклатуро хьагойт партнерашта юкъе къахьегам бенъяр хIавале а лакхача лагIага кхаьча хилар. Советски Союз ФРГ-ена ший традиционни экспортни товараш — бийдал. ахфабрикаташ, энергоносителаш (къаьстта газ) — лоттаь Iац, цо лоаттаю тайп-тайпара кийча, дукхагIча даьгье духха энерги чулоаца е духха метеоналаш чулоаца изделеш. Ший аргIанна Советски Союзо нийду ФРГ машинни оборудованеи дуккха тайпаш, хIаьта иштта тайп-тайпара потребительски товараш.

70-ча шерашка моллагIча товарообмена гома чура ара а даьнна шеррача промышленни кооперацен хьинареча Iилма-технически бувзамашкен кхьачад цхьана леладу гIулакхаш. ВIаши лицензеш телга тIа-тIа шерлуш латтаро сихъю шинна а мехка Iилма-технически прогресс. Шинна а мехка тIа-тIа совъюлаш йоагIа XXI бIаьшеренна а чуйоэлаш йоккхий масштабаш йола проекташ.

Советско - малхбузенгерманиски гIулакхашта тIагIоллара бувзамаш дегIаахара лоархIамах дувцаш, «Шпигель» яхача журнала синача интервью тIа Л. И. Брежнева белгалдаьккхар: «СССР-ен ФРГ-ен цхьана леладу экономически гIулакхаш во дегIа ца ухаш хилар а уж кхоане дика йолаш хилар а». ЛоархIаме да цу цхьана леладеча гIулакхий перспективех дувцаш, экономика сихха дегIаахара наькъа тIа яккхар тIагIертта де делаш хIама долa сеодача пхе шера йолча СССР халкъа боахам дегIаахара плано хьагойташ хилар теркалдар. Из декхар кхоачашдара дикка новкъостал ду дунен халкъашта юкъе къахьегам бенъача Советски Союзо ма хулла дакъа лоацаш хилар.

ФРГ фирмаша тайп-тайпарча доакъошка Iоаьча опыто цIенхашттара шансаш ду царна Советски Союза а кхыча социалистически мехкий а рынкашка шоай товараштa толамца реализаци яра. ФРГ экономика кризис йIаьхьеннача а дунен рынкера конкуренци иръеннача а тьалашка социализма мехкий йоккха а стабильни а йолча рынко тIа-тIа дукхагIа тIаувз ФРГ дуккха фирмаш. Советски Союзерча торговле хIанале а 500 эзар сага болх бе моттиг Iалашъяьй Малхбузен Германе. Советски заказаша дуккхача шерашкa цхьайолча контракташа хьатIайоагIа бIаьшере хьатIа кхаччалца йолча хана а бе болх хулийт ФРГ производственни мощностaшта.

Укхаза дувцар духхьал йоккхий малхбузенгермански концернаш «малхбоален» торговлеца хьашт долаш хилар хиина Iац. Хоаш долчa бесса, шоай специализаци гоття хилар бахьан долаш ФРГ экономически структуре царна уллув хIанз а йолаш я цхьадолча даькъе йоккхийча концернай субпоставщикаш а хиина дIаэтта йола итташ эзараш катий а юкъера а фирмаш. Башха совгIа-эшашагIа хургйоацаш ши эзар ФРГ фирма я хIанз укх сахьате советски арахьарча объединеней партнераш йолаш, царех дукхагIа яраш юкъерен кагийн предприятеш я. Хало да советски заказаш кхоачашдеш йола ерригa фирмаш, кхычарга гIолла юваенна субпоставщикаш яраш а тIехьа, мелла а ха.

ХIанз укх сахьате Москве болх беш я 30 совгIа ФРГ фирмайн организацейн представительствеш. Цу ханна Малхбузен Германе хьайийлай шоай отделенеш тайп-тайпарча советски арахьарча торговле объединенеша, хIаьта иштта хьалий массехк цар а дакъа лоацаш йола торговни фирма а.

ТIехьа тIайоагIача хана СССР-ан ФРГ-ен юкъера торгово - экономически гIулакхаш дегIаахара чIоаггIа лоархIаме да торговле, промышленноста, Iилма, техника сфере йIаьххача ханна лаьрхIача йоккхача масштабагIа цхьана гIулакхаш леладарга довла доладенна хилар. Из хувцам кийчбаьб партнерашта юкъера политически теша лакхбаларо.

ЛоархIаме моттиг хьоажаю турбаех хийца СибарегIен газ теларахи малхбузенгермански а кхыча малхбузехьарча а фирмаша Малхбузен Европанен СибарегIеннен юкъера магистральни трубопровод юллача дакъа лацарахи йолча а лерхIаш йолча сделкана.

Социалистически мехкашцара шинна а оагIонна пайдана дола цхьана гIулакхаш леладар юхатоха, 1980 шу доладеннача хана Вашингтоно СССР духьала болабаь «торговн тIом» (товарийи технологен экспорта йола эмбарго шерьяр, кредиташта доалув оттадар, и. нх. дI.) хьаллаца гIерташ долча геттара аьттехьарча империалистически гIоазараша лéладерех хIама хургдац. Уйлаш реальни йола политикаш, хIама лелалуш йола нах, ФРГ общественноста шерра гIоазараш хьала духьала даьннад цар дагалаьцараштa. Шакхе оагIув объективно торгово - экономически бувзамаш шерде гIерташ хиларо, боахамашта специализаци ярен цхьанне доацар шоллагIчун а долаш вIаши гIо дарен даькъе хIанз кхаьчача боарамо, тIеххьара а, вIаши юкъера тешам дикка лакхбаларо хьаду XX бIаьшере чакхъяла йисача шерашка а керда бIаьшере йоласиннача юкъе а Советски Союзан Германе Федеративни Республикаиен юкъе пайдана дола гIулакхаш леладелга дIахо дегIаахара эфа тешшаме хьалаш.

Ю. КРАСНОВ.
экономически Iилмай кандидат.
(АПН).

Великобритани. «Бритиш лейланд» яхача йоккхача автомобильни концерна болхлоша дIадех хIамашта тIадеттача маькашка хьежжа алапеш нийсделга.

Компане администраци консервативни правительствои болхлоша дIадехар де безам боацаш хилар бахьан долаш хьайнача цу статкана юкъе дакъа лоацаш 58 эзар гаргга саг ва.

Предприяте коанаIарашка дукха пикеташ оттаьй гIайттараша стачка йохае гIерташ администраце лелдар чекх ца далийта.

СУРТА ТIА: Коулее яхача городерча корпораце завода юкерча пикета доакъашхоша предприяте территоре тIа дIатIаллийтац машина.

АП — ТАСС телесурт.

КАЛЕЙДОСКОП

ВIЕХА ГОРОД

Сотъьяна хIамаш кувхаши Гонконга йоккха доакъазал я. ГIулакх кIоаргиу из город дунен тIа эггара чIоаггIа кхотаенна хилара. ХIара квадратни километра цига кхоач 4850 саг. Эзараш тонн совъьяна хIамаш гуллу города улицаш тIен гаванех. Улицаш тIа мах, бериш тиний даьий дикагIа аттув боал цу гIулакха. Царел тIехьа бусаш бал городе баха нах а. ДукхагIа бараш Iемаб совъьяна хIамаш нувхаши корах арахкувса, йоах лаьрхIа цу гIулакха хетаьча правительствени декладе тIа. Улицаш тIа йоацаш хIама яц: йиш чухиина бенкаш, юкп юхейиса дIамаш, цIагIара еш хIамаш, къаьна телевизораш.

ХIара бетта пхи эзар гаргга саг бехкеонкамo ов город бIехьарах. Октабрь кхочалуш Гонконга Iадало йолайир 14 бетта лаьрхIа город цIенъяра кампани. Из дIахьош дакъа лоацаш ва 16 эзар саг, цу гIулакха дIахец 16 миллион доллар. Телевидене хьожаргда лаьрхIа цу гIулакха хетаьаь фильмаш. Бакъда, дукхагIа пайда хургба аьнна тет гIод доахе.

ИУСКАЛАШ ЭКСПОРТА

«Къона американски бизнесмен 20—25 шу даьнна филиппинка йоалае лоаш ва. Из зила еза хоза, дегI-кеп долаш, кхалсага гIулакхаш доахкаш, английски мотт хоаш, кхычарел тIех хьаькъал долаш, тешаме йолаш, дахаца гIулакх доагIаш...» Цу тайпара хоам наггахьа мара хулаш хIама дац ала йиш яц филиппински газеташ тIа. Малхбузехьа цу мехкара мехкарий тамаш йолаш хоза лоархI, хозала конкурсашка дуккхаза котало цар яхар а да уж иштта лоархIилга.

«Эйшауик» яхача Гонконгски журнало язду: ДукхагIа йолча филиппинкаша «ахчан галега» ду цу тайпара маьрел къела, хьабе болх ца хилара кIалхара ялара йола торо лоархI.

ТIеххьарча шера цу тайпара маьрел даьд 300 гарттача кхалсаго. (АПН).

ИИКАЛА КЪАЙЛЕ

Хана хий цо молаш дукха ха яккха инкала йиш хилар Iилмахой теркам тIабовш гIулакх да. Иракски кепайсозоно ма аллара, дукха ха йоацаш кхаь Iилмахочо хьайбана хий а ца луш 16 дийнахьара эксперимент яьй. Цар вывод яьй «пъссалеи иема» дукха са тоха йиш йолаш хилара къайле я цун мерзжа слизисти оболочка йоккха хилар аьнна. 1000 квадратни сантиметр я из, сага яр 12 квадратни сантиметр мара яц. Из бахьан долаш аттув боал хьайбо 70 процентага кхаччалца фоцара тIоадал чуэза. Цул совгIа, чуэза фо юха арадоаш я цунцара тIоадал хьакъоастаю слизисти оболочко.

Ю. ЗИНИН,
АПН сов. корр.
Багдад.

«Вайнах» цӀакхаьчар вежарий болчара

Хӏара шера, Октябра цӏей хьетӏакхочачу хана вай махкара тайп-тайпара творчески коллективаш хул Чехословаке. Цига шоай творчество гойта, концерташ денна ца Ӏеш болхлошца, студентищца, дешархошца, культура а искусства а болхлошца вӏашагӏбетталуш чакхйоаккх культура месячник.

Укх шера цу месячнике дакъа лоацаш хилар «Вайнах» яха Нохч-ГӀалгӀай пачхаьалкхен халкъера ансамбль. Самардийнкъа Чехословакера цӏакхаьчар вай артисташ. Цига лыкхаче хана цар оттадаьд шийтта концерт. Уж хилар дукхаче городашкен, юрташкен концерташ уттадеш, кегиркоашца, къахьегамхоашца вӏашагӏбетталуш, вай махкахи Нохч-ГӀалгӀайченахи дувцаш.

Чехословаке бӏайхача безамца тӏаийцар вай артисташ. Безаме вӏашагӏкхетар хилар вай республика вежарий парте Словакен Чехи центральни комитеташка.

Месячник чакхйоалаш Прагерча Центральни концертни зале София Ротару юкъе а йолаш йоккха сакъердаме бал чакхъяьккхар Нохч-ГӀалгӀайчен артисташа.

СУРТА ТӀА: артисташ Грозне кхаьчача хана.

Т. АМШИЕВА сурт.

ГРОЗНЕРЧА ЭКРАНАШ ТӀА

«КОМАНДИРА ЙОӀ»

Брестски крепость лораяраш бувцаш да Яковлев Юре сценарех режиссер - постановщика Горошко Бориса «Белорусьфильма» киностуде даьккха берашта хетадаь дола «Командира йоӀ» яха керда художественни фильм.

ТӀом болабелча дага доадаш хувцаделар командира йиӀига Беда Валяйи цун новкъостийи валар. Селхан, Ӏалаьмате чӏоагӏа гӀадъяхарца кийчлуш яр Валя «Артеке» салаӀа яха, хӏаьта тахан - бӏарг хьал ца локхийташ кхестам ба кӏур, лелхаш я снарядаш, Ӏуйхаш я минаш, хьахозаш да автоматий таташ. Шоай са а дечка моастагӏашта духьала латаш, бокххийчарна новкъостал деш ба къона патриоташ.

Йоккха а хиина, хӏана, вай хана, ше вӏамига йолаш лийнна моттигаш йолча йоагӏа Беда Валентина. Укхаза цун духьал оатт цу къаэнча, бирсача хана чихаша цхьана моастагӏашта духьал лира къовсам лоаттабаь къона новкъостий...

Фильмае дакъа лоацаш ба Назарьева Аня, Ананьина Валентина, Талашко Владимир, Боттинг Миша, дукха кхыбола къона а къаьна а артисташ.

«ЧУР СА ДӀАДАХХАЛЦА»

Сийлакь «боккхача Даймехка тӏемах» лаьца дувцаш да «Мосфильме» Полькерча кинематографисташа даьккха «Чура са дӏадаххалца» яха шин серех дола кинокартина а. Сценаре автор — Сафьян Збигнев, постановщик - режиссер Гоффман Ежи.

Фильмо вайга бовзийт цу цӏаккха дицлургдоацача бирсача 1941—42-чей шерашка къизача кхело шоай Даьхех баьха вай махка кхаьча Польски Войско вӏашагӏтохаш лийнна поляккаш. лувц цу халача хана чӏоагӏденнача советски польски вежарийхалкъий доттагӏлех.

Экрана тӏа вайна бӏаргагургба цу ханара вай махка кулгалхой, Советски Эскара а Польски Войско а военачальникаш, довзаргла Европа лоӀам, кортамукъале бахьан шоай са дӏаденнача салтийтурпалхой сурт-сибаташ.

Фильме дакъа лоацаш ба цӏа хеза бола польски а советски а артисташ: Левандовский Марек, Дымша Анна, Трела Ежи, Зайдлер Янек, Федосеева - Шукшина Лидия, Жалакявичус Витаутас, Виткевич Казимеж, Кобаладзе Андро, Нетребки Даниил, кхыбараш.

ЮКА А ЭКРАНА ТӀА ДА «КЕНТАВРЫ»

Цхьан латиноамериканский мехка хиннача военни переворота ходови цӏи «Кентавры» я.

Переворота дагадар — законни йола халкъа правительство дӏа а лийкха хунта Ӏаьдал оттаделга.

Фильме из мохк вайна гу переворот хилалехьа хьалхагӏа, Массанахьа саботажаш, диверсеш, террористически акциш я, наха низаш цу, тиша боли лелабу, цхьаккха бахьан доацаш боабу нах. Из дерриге ла а лоаш, ший тайпара цу гӀуленка мутӀахьа а болаш, «шоай сахьат» тӏакхачарга хьежаш багӀа военни нах.

Кхачаш латт къайлагӏа бош бола берт, чуболаш латт кига. Массехк ди мара ялацар президента законни наьгъаца мятежникаш юхатоха. Бакъда, уж а багӀаш шоай гӀулакх тесса дита: ма даггара кийчлуш бовзи. Цхьан тийшача балха тӀехьа тийша болх бу. Балкара дӀаваьккхав расследоване бюро кулгалхо коммунист Орландо, отставке ваха кьахатам дӀаденнад обороха министра. Массехк ди да адмиральски крейсерца цхьаьккха бувзам боаца. Цунах лаьца хьахозаш дола хабараш кхераме да. Мехка тӀагӀолла дерзаш латт фашистски ӀиндоргӀа...

Халкъа правительства кулгалхочун трагически суртсибат кхеллад Ваикониса Донатаса, расследоване бюро директора роль кхоачашъю Адомайтис Регимантаса. Царел совгӀа укх фильме лоацаш ба Лебедев Евгений, Будрайтис Юозас, Бортников Геннадий, Волонтир Михай, кхыбола артисташ.

Венгре, ГДР, ЧССР кинематографисташа дакъа а доацаш из фильм даьккхад вай «Мосфильм» яхача киностудес.

В. КОВАЛЕВА,
Нохч - ГӀалгӀай АССР Госкино методкабинета йоккхагӀа йола редактор.

САЛОАЧА ДЕНОШКА

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 9.00. «Лоамарой догамаш» яха радиоконцерт. 10.00. «Юбилейна наькъадолхаш» яха радиогазета. 11.00. Болх беш я «Къонах» яха киноклуб. Гойтаргда «Къона гварди» яха фильм. 19.00. Болх беш я «ВӀашагӀкхетар» яха дискоклуб.

Химикий культура Дворец. 15.00. Дешархойта профориентаци ялара сайре. 17.00. Духовой оркестра концерт. 18.00. Социалистически яхье котбаьккхарашта хетадаь «Тха кӀира» яха радиожурнал.

Н. К. Крупская цӀерагӀа культура Дворец. 14.00. М. Ю. Лермонтова цӀерагӀа республиканска эрсий драматически театра артисташца вӀашагӀкхетар.

Пролетбата цӀерагӀа культура ЦӀа. 15.00. «Патриот» яхача клуба заседани. Грозненски гарнизона бӀухошца вӀашагӀкхетар. 17.00. «ТӀатеӀа болх беш ба атенсташ» яха кинолектори.

«Оргтехника» объединене культура ЦӀа. 10.00. «Образцове театр» яха беседа. 11.00. Болх беш я дешархочун салоӀача ден клуб.

29 ноябрь

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 9.00. «Горнах дола иллеш» яха радиоконцерт. 10.00. «Юбилейна талгӀе тӀа — пионери» яха радиогазета. 11.00. Болх беш я «Къонах» яха клуб. Гойтаргда «Къона гварди» яха фильм. 14.00. Болх беш я «Нийсархо» яха клуб. «Тхона деза Ӏалам» яха кинохьоккхар. 19.00. Болх беш я «ВӀашагӀкхетар» яха дискоклуб.

Н. К. Крупская цӀерагӀа культура Дворец. 15.00. Болх беш да «Къока лекинец» яха берий кинотеатр. Гойтаргда «Доки дӀоагӀа» яха фильм.

Пролетбата цӀерагӀа культура ЦӀа. 13.00. Болх беш да «Чебурашка» яха берий кинотеатр. 18.00. Катирхой салаӀара сайре.

А. М. Горьке цӀерагӀа клуб. 14.00. Болх беш да «Искорка» яха берий кинотеатр. 20.00. Болх беш я «Икар» яха дискоклуб.

Химикий культура Дворец. 10.30. «Шоашкара лаьмнача гӀалаташта жоп дала деккарийла да бераши кхелетарапи» яха беседа. 11.00. Болх беш да «Нийсархо» яха кинотеатр. 14.00. Волейболах йола спортивни яхьаш. 16.00, 18.00. «Мехка гӀолла» яха кинообозрени.

«Оргтехника» объединене культура ЦӀа. 11.00. Болх беш да «Росинка» яха берий кинотеатр. 13.00. «Театри бераши» яха кӀира чакхдалар. «Фаьлгай накъашка гӀолла» яха фаьлгай турпалашца вӀашагӀкхетар.

ГРАЖДАНСКИ ОБОРОНА БУТТ

Йоакхо еча-толам

Йоккха медицински учреждени я Грознера республикански больница. Наьха могаш лорояре, тоаяре беча балха нийсса хӀана лелабац аьнна, дика лелабу укхаза граждански оборона болх а.

Укх деношка лорий хьалхарча новкъостала отрядаца чакхъяьккхача учене дика гучадаьккхар мел чӀоагӀа чоалхане гӀулакхаш кийсденнадар аьнна. уж гӀулакхаш сихеи динен чакхдаха хоаш нах укхаза вӀашагӀкхийттараш болга. Из нитта да ГО объекта начальник больница кертерча лора Н. Б Мироновас. ГО штаба начальника А. Л. Шамурзаева, больница парторганизаце секретара Р. Колтовас ховши безаца ба болх лелабеш хиларах.

Ученеш кийчлуш дӀадоладир планагара, из оттаеш дакъа лаьцар больница партийни, профсоюзни, комсомольски организацешка, отделеней начальникашца, специалисташца совещани йир. ГО штаба начальника А. Л. Шамурзаева оттайир учене чакхйоахача юкъа граждански оборонах лаьца е езача пропаганда влаи. Цу тӀа белгалъяьхар ученеш кийчъеш а дӀахьош а чакхъяха еза мероприятеш.

Плано ма яххара ученей кулгалхо хьовар малагӀча хьала тӀа я отделенешка еш йола ГО пропаганда, новкъостал дир граждански оборонах йола уголокаш кийчъе, ученей доакъашхошта юкъе социалистически яхь йоарийсе. Цу мероприятеш кийчлуш больница воккхагӀволча лоро ладийгӀар отделеней начальникий докладашка. кӀира цхьа доклад йора ГО штаба начальника. Хӏара оршот дийнахьа лорашта чакхйоахар плановни занатеш.

Командно - начальствующи составо кийчар дукха ,нах хӀалакбеш долча гераах мишта лоравала веза дувцаш йола лекцеш, хоза кийчйир гойтара агитаци Ученешта кийчлуш лоаркӀаме яр отряда командира Горчханов Тамерлана ях тренировкаши занатеш. Цитта кийчо ярах дика чакхъяьлар ученеш.

Хьалхара гӀо ду медицински отряд, шийга хоам бича, йиллача хана а белгалъяьча моттиге а йоласлар шиӣ лекхарагш кхоачашде. Цига яьржача социалистически яхье толаш хилар Мурзаанева кулгалду госпитални отделени. «Увахой а доарахой а» дӀа-хьа хьожабеча дика кулгалдеш хилар белгалъяьлар приемно-сортировочни отделене командир М. Исмаилов, «уналоита» дика санитарни обработка йора медсестрас В. Сулейманова, сихеи квалифицировани дора хьалхара медицински гӀо лораша.

Ученешка хьожаш хиннача республика уваккӀенон министра П. А. Камышникова, цун заместителя Б. Г. Жандарова, граждански оборона болхлочо А. М. Шайхалова могабир ерригача отделеней болх.

Из мероприятеш чакхъяьлар цуя кулгалхоашта а доакъашхошта а тӀехьа-тӀехьоагӀача хана пайдане хургйолча тайпара.

Из ала йиш яц № 9 йолча горбольница хиннача учених. Укхаза йоагӀача тайпара йоакхо яьцар ученешта кийчбалара, цудухьа учене геттара во чакхъяьлар.

Опыто хьахьоих, кулгалхочо йоагӀаш йола йоакхо йича, цо, ше болх а беш, партийни профсоюзни, комсомольски организацеш юкъе увае, ученеш дикача толамашца чакхъяргхиларах шеко йоацилга.

И. КОНОВАЛОВ.

ЦИРКА АРЕНЕ

Грозненски цирке керда программа хьахьокхаш я, искусства из Ӏалаьмате хоза тайпа дукхалсзарашта боккха сакъердаме, салоӀаш а беш. Кердача программана юкъе я цӀи хеза бича советски цирка мастерий тайп тайпара а безам тӀаоаш а йола выступленеш — укхаза хьахьокх лакхе гӀолла эза текача муша тӀара халхар, жонглировани, артисташ «ткъамашца» лелар, кара Ӏомалъчар.

Къаьстта чӀоагӀа зрителий безам тӀаболаш я вай лоата хоша — Дагестанерча артисташа кийчъяь номераш — Дагестански АССР заслуженни артистка Мамедова Лолитай зизашцара иллюзеш, Дагестана халкъа артиста Агаева Расула кулгал а деш эза текача муша тӀа ю выступленеш.

СУРТАШ ТӀА: кердача цирковой программа фрагменташ.

В. ЮНЦЕВИЧА сурташ.

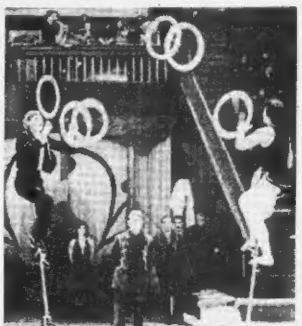

ФЕ ХИЛА

Из хилар Шелковской районе, Моздок — Кизляр яхача наькъа 456-гӀа километр болча. Шелковской вычислительни станце «Москвич» — фургон яхача легковой автомобила водитель В. Д. Федин балха да чакхдаьнначул тӀехьагӀа автомобиль гараже дӀа ца а оттаеш ший доттагӀашца цхьана сакъерда вахав. Цига корта бохабу малар мийннад. Цул тӀехьагӀа цӀабахи а ма безий...

Халла автомобила чу хьа а ийлла ший моттиге ко ба а делла Ӏохайнав В. Д. Федин, хӀаьта цуница юхе цхьан сага лаьрхӀача моттиге — цун кхо доттагӀа. Мотор лота а баь цӀенгахьа йолаенпай бехача наькха компани Водителга башха ладувгӀаш яппалац машина ко. дӀакъув лалуш хинна бӀаргаш. Машина корта йодаш санва хетача водителга таза педала ког тӀатоӀабаьб. Компани тӀадьяхай: кхы а сихагӀа, кхы а сихагӀа, лхаш цӀогӀарч дийттад. Кхы сихагӀа яха йиш йоацаш йодаш хиннай машина, тӀаькха наькъ дӀамига гола тохача кхаьчача хана духьала йоагӀача грузовой автомобила шк ма йода тӀатехай акхар автомобиль ХӀамаа пайдана йоацача лаьжха ши машини бийна виъ саги наькъа юккъе висав.

Цу тайпара зуламаш хул корта бохабу малар менна волаш водитель машина лоаллаш хилча. Из тайпа саг шолхлеща ктерамегӀа ва — цийхея гонихьарча нахай. СихагӀа бӀаргакъайла валав. ГАИ болхлошта иӀал да висар — из я цун кертера уйла, хӀаьта из бахьи долаш зулам а кул.

Корта бохабу малар мена а болаш транспорт лоаллаш хиина нах бахьан долаш укх шера 10 бетта 85 зулам хиннад наькъашка, цига 28 саг вийнав, 104 сага човнаш яьй. Цу юкъа кӀезиг-дукха мена болаш хьа а лийна 30 сом гӀод а тохаш цин шера машина лаллара йола бокъо дӀаьиккай 3000 совгӀа сагагара. ШоаллагӀа иштта кӀалвисача водителга 30 сом гӀод а тох 2 шерагара 3 шерага кхаччалца йолча хана бокъонаш дӀа а йоах. 136 саг бокъонаш цхьаннахача хана чӀоагӀа мена хиннав. Цу тайпарча водителех йола материалаш следственни органашка дӀачутел, уж уголовни бехктокхаме оаийтар.

ДӀадехача кӀирагӀа (19 — 26 ноябре) республика наькъашка 28 авари хиннай, цига 8 саг вийнав, 29 сага човнаш яьй.

НГӀАССР МВД ГАИ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Берашта йола электромобиль

Москве чакхъяьннача катирхой Ӏилман - технически кхоллама выставке массане а теркам тӀаззар «автоградо». Укхаза 10 шерал тӀех за йолча школьника бокъо яр (лоацца инструктаж яьчул тӀехьагӀа) машина тӀа а хайна «автотрассе» гӀолла сахьата 12 километр сика а йолаш из даккха. Из дар бокъонца дола машин лелхара, белгалъяьхача шоай светофораш а, наькъагӀа лелара знакаш а хувцалуш «наькъа» хьалаш а долаш «улицаш» тӀа гӀолла яикъ белга. Ярославски электромашиностроительни заводо яьча электромобилаша атта лаьдувгӀар вӀамигача шоферашка, уж йохацар. двигатело ший беррига вааца болх бора, ялх сахьата ца соцаш лелар.

Из фу электромобиль я? Из я йоккха а йоацаш — йоакалла 2 метри шоралла 80 сантиметри — цхьан сага лаьрхӀа тӀа тхов боаца автомобиль. Цу тӀа латт постоянни тока 250 вт. яла бола электродвигатель. Рулевой механизм я моллагӀча автомобила санна: руль, поводок а йолаш рулевой вал, лувжаш йола капронови подшипникаш йоахка рулевой колонка а йоаллаш, стеклопластинах яьа кузова чухоиш моторни отсек, сидени, управленен сигнализацен органаш.

Тайп - тайпарча гӀулакхашта оша электродвигателаш арахецаш йолча Ярославски завода тарлаӀцар берий яле а автомобилаш арахеца. ХьалхагӀа 150 машин шера хьоеш болх бе лаьлар завод. Бакъда, из фоедцхьа хи тӀадам миссел мара хӀама дацар. Машинаш дукхагӀа эшар. Экономисташа лаьрхӀачох хӀара шера 10 эзар берий электромобиль арахеца торо яр завода. ЛаьрххӀа цех е лаьрхӀар цу гӀулакхе. Цув проект кийча я, из ергйола моттиг белгалъяьккхай.

Дукха ха ялалехьа эзараш болча школьникий вӀаштӀехьдаргда электромобилаш тӀа а хайна, шой автогородошкна машинаш лелаяра говзал Ӏомае.

Татьяна МЕРЕНКОВА. (АПН).

ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ФИЛАРМОНЕ ЗАЛЕ

1981 шера 29 ноябре
ФОЛЬКЛОРНИ ИСКУССТВА
КОНЦЕРТ

Программе — хоровой, хореографически, музыкальни ансамблай, халкъа музыкальни инструменташ лекхарий выступленеш.

Доалалу 18 сахьат даьлча.

Зале паргӀатта (билеташ доацаш) чубут.

ТЕЛЕВИДЕНИ

I ПРОГРАММА
28 НОЯБРЬ

9.00 — «Ха».
9.40 — ӀуйрЭнара гимнастика.
10.05 — «Говза кулгаш».
10.35 — «Хьа воӀ, лаьтта». Телевизионни дукхасерийни художественни фильм. ЙиълагӀча сери.
11.40 — «Шоана, дай-нанной».
12.10 — «СелаӀад». Халкъа кхеллама телевизионни программий IV-гӀа Дунен халкъашта яххьера фестиваль. «Клера чура сийг» (СФРЮ).
12.40 — «ДӀа-хьа дахча — кхераннзле».
13.00 — «Спортлото». 48-гӀа тираж.
13.10 — «Музыкальни абонемент».
14.05 — «Музейшкен выставочни залашкен гӀолла» СССР художественни Академе залашкара хьоначча художникий выставка.
14.35 — С. Танеева, А. Глазунова, Н. Римский - Корсакова романсаш дӀаехал СССР халкъа артисто М. Рейзена.
14.45 — «Сиг, лаьтта, дуне».
15.30 — «Кердадараш».
15.45 — Фильм - берашта. «Пампутрон яха цӀе боргӀал».
16.50 — «Халкъа хьарамаш».
17.00 — «Хьайбай дунен тӀа».
18.00 — Политически обозревателя В. П. Бекетова беседа.
18.30 — Советски телевидене 50 шу дизара лаьца Союзий ЦӀен Колонни залера концерт. Чакхъяьнча — спортивни гимнастиках йола дунен чемпионат. Многоборье. Кхалнах. Финал. «Олимпийский» спортивни комплексера передача.
22.00 — «Ха».
22.35 — «Кинопанорама».
23.10 — Спортивни гимнастиках йола дунен чемпионат. Многоборье. Кхалнах. Финал. «Олимпийский» спортивни комплексера передача.
00.30 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

9.00 — «Ха».
9.45 — «Пионерий доттагӀал». Московски городской пионерий ЦӀен В. Локтева цӀерагӀча илли хелхарен ансамбла выступлени.
10.45 — Документальни фильмий программа.
11.00 — «ӀуйрЭнара почта». Музыкальни программа.
11.35 — «Литературни дешараш» А. Толстой. «Никитай бераш».
12.20 — «Кинокамера кхоь дунена яьж». Папана истореи тахкарчоъя».
13.30 — Ф. М. Достоевский. «Кьоаночун гӀа». Телевизионни спектакль. Хьалхара дакъа.
15.25 — «Дешархо» (гӀалгӀай меттала).
15.55 — «Берашта «Фикса — килоэзалла».
16.15 — «Гортала» (нохчий меттала).
16.50 — Классически кӀалтокхаргах йола Дунен Кубок. Софера передача.
17.25 — «Са даьхен галте».
18.00 — «Кинолкъеберо аьхнах».
18.20 — «СелаӀад». Телевизионни журнал.
19.05 — Киножурнал.
19.15 — «ЛадувгӀаш йола кус лехаш». Грозненски телевидене студе спектакль премьера.
20.00 — Художественни гимнастиках йола Интервидене кубок. ГДР-ера передача.
20.45 — «Бийса даьхаьла хийла шум, бераш!».
21.00 — «Дика болх бе дийн хила дац». Телевизионни документальни фильм.
22.00 — «Ха».
22.35 — «Парад-алле». Художественни фильм.

29 НОЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — «Зарядка с вӀасаттаӀ».
10.05 — «Дика кег-безам». Концерт.
10.50 — «Будильник».
11.00 — «Советски Союза гӀудаш деш ва!».
12.00 — «Уналцӏено», Ӏилман-популярни программа.
12.45 — «ӀуйрЭнара почта». Музыкальни программа.
13.15 — «Советски Союза гӀолла». Киножурнал.
13.30 — «Юргара сахьат».
14.30 — «Музыкальни киоск».
15.00 — «Лиикева Николая дукхадаш» яха телевизионни документальни фильма премьера. (Казань). «Коммунисташ» яхача кинагра.
16.20 — А. С. Пушкин. «Руслани Людмилаи». Фильм - концерта премьера.
16.25 — Центральни телевидени Всесоюзни радион эстрадно-симфонически оркестра концерт.
16.55 — Югославе Социалистическа Федеративни Республика къаман вӀейга — Республика Денец. Югославе телевидене программа.
17.45 — Мультфильмий программа.
18.15 — «Дунен халкъашта яхьера программа».
19.00 — Футболах йола дунен чемпионата отборочни матч. ЧССР — СССР вӀашагӀтехе команда. Чехословакера трансляци.
20.45 — «Кинолюбителера клуб».
21.45 — Х. Бланко. Арфанов классически дола концерт.
22.00 — «Ха».
22.35 — Спортивни гимнастиках йола дунен чемпионат, «Олимпийский» спортивни комплексера передача.
00.05 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

9.00 — «Ха».
9.45 — Документальни фильмий программа.
10.30 — «Радуга». «Баальбекски фестиваль» (Ливан).
11.00 — Берашта долча лоацаметражни телевизионни художественни фильмий программа. «Зимний дуб», «Мишаа-телепат».
11.45 — «БӀаргагушдар — теша халадар».
12.45 — «Кинохьаьшаркочун спортлото».
13.30 — Ф. М. Достоевский. «Кьоаночун гӀа». Телевизионни спектакль. ШоллагӀа дакъа.
15.30 — «ХӀа-хӀа, махкарий!». В. В. Куйбышева цӀерагӀча московски инженерно - гӀишлонъяра института студенташта яхьера яха.
17.15 — «Из дерриге а шох лаьца да». Телевизионни дукхасерийни художественни фильм. ЯтталгӀа сери.
18.20 — Баскетболах йола СССР чемпионат. МаӀанах. ЦСКА — «Жальгирис». ШоллагӀа тайм.
18.00 — ДӀалокх Л. Сиццева (фортепьяно).
18.30 — «Котала наьнчаьраш». Фронте хинача доттагӀий вӀашагӀкхетар.
20.45 — «Бийса даьхаьла хийла шум, бераш!».
21.00 — Спортивни программа. Художественни гимнастиках йола Интервидене кубок. ГДР-ера передача. Классически кӀалтокхаргах йола Дунен кубок. Софера передача.
22.00 — «Ха».
22.35 — «Западня». Телевизионни художественни фильм.

РАДИО

28 НОЯБРЬ

6.30 — «Юрти котирхойн» (нохчий меттала).
6.45 — Хоамаш.
8.34 — Передачий программа (эрсий меттала).
8.39 — Передачий программа (гӀалгӀай меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — «Хьоме, Даьхе сайтечун дог!».
8.55 — Музыкальни антракт.
11.15 — «СалаӀара минотташ» Радиокомпозици (нохчий меттала).
11.35 — Музыкальни антракт.
12.00 — Нохч-ГӀалгӀайчен автономе 60 шу дизарга. «Халкъа музыкальни кхоллам вес Ӏабар» яхача цикллера передача.
12.40 — РадиоладувгӀархой хаттарашта жоп луш ва «Терек» яхача Нохч - ГӀалгӀай мебельни объединене директор Мацаев Шахид Махмудович (эрсий меттала).
13.30 — «Сатирически чагӀе тӀа» (эрсий меттала).
14.00 — Музыка (эрсий меттала).
16.15 — «Халкъа музыкантех йола дувцараш» яхача цикллера передача (нохчий меттала).
17.00 — «Зори Кавказа». Радиожурнал (эрсий меттала).

УКВ

19.00 — «Лирически музыка». Концерт. (нохчий меттала).
19.21 — «Сакъердамеча хаагӀе тӀа». Передача (гӀалгӀай меттала).
19.51 — Вано Мурадели иллеш. Концерт (эрсий меттала).
20.35 — «Юмористически дувцараш» (нохчий меттала).
20.54 — I. Шахбулатова иллеш. Концерт (нохчий меттала).
21.35 — Нохч-ГӀалгӀай темагӀа йола фантази.

29 НОЯБРЬ

6.15 — Концерт (нохчий меттала).
6.48 — Хоамаш.
6.54 — Передачий программа (эрсий меттала).
6.59 — Передачий программа (нохчий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
9.15 — «Шоана хоза хета дувцараш» (эрсий меттала).
12.15 — ХӀара бийсан аьйнаьа кьалер дукхагӀа хилийта. «Хьа хьалхе лелосраш» СССР 30 шу дизара цӀерагӀа хамлаоцерь передача (эрсий меттала).
12.30 — КӀирандеи музыкальни программа (эрсий меттала).
17.00 — «Къона тӀехье» (нохчий меттала).
17.30 — «Школьни глобус». Радиовыпуск (эрсий меттала).
19.00 — «ЦӀе сийгаш» (гӀалгӀай меттала).
19.30 — «Иллеш доттагӀал лелдераша». Концерт (гӀалгӀай меттала).

УКВ

19.00 — А. Хамидов. «Солдати Даудм». Радиоспектакль (нохчий меттала).
20.01 — «Юрий Гуляевца вӀашагӀкхетар». Концерт.
20.45 — «Сайраншу вӀашагӀкхетараш». Концерт (гӀалгӀай меттала).
21.45 — М. Новикин ст. Микитина стихаш.

Хоаттам

Тахан республике гӀоллеи Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, йовчан а йоацаш. Ӏуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбузехьара секунде 0—5 метр чӀоагӀа мух хьекхаш хилен фегара температура республике 5—10, Грозне 8—10 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоанем ломмен морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка йовчан а йолаш, дохк а доаллаш, тайп - тайпарча оагӀонашнахьара секунде 2—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсанна —1+4, дийнахьа +3+8 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кхьной — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттен деношка

СФ05346. «Грозненский рабочий» издательства типографе, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4454.